Ազգ
Azg
armenian daily
13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2002 ՈՒՐԲԱԹ 164 (2609)

Պուտինը գլխավոր շտաբին հանձնարարել է մշակել Վրաստանի ռմբակոծության պլանը

ՍՈՉԻ, 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Սոչիում ուժայինների հետ խորհրդակցության ժամանակ Ռուսաստանի նախագահ Վ. Պուտինը գլխավոր շտաբին հանձնարարել է Ռուսաստանի տարածք ճեղքել-անցնելու փորձերը կրկնվելու դեպքում առաջարկներ ներկայացնել ահաբեկիչների ռազմահանգրվաններին հարվածներ հասցնելու հնարավորության վերաբերյալ, հաղորդում է «Ինտերֆաքսը»:

Պուտինն ընդգծել է, որ Ռուսաստանը խստիվ հետեւում է իր միջազգային պարտավորություններին, հարգանքով վերաբերվում մյուս պետությունների ինքնիշխանությանն ու ամբողջականությանը, սակայն պահանջում է ճիշտ նույնտիպի վերաբերմունք եւ իր նկատմամբ:

Պետդումայի միջազգային գործերի կոմիտեի ղեկավար Դմիտրի Ռոգոզինը միանգամայն հիմնավորված է համարում նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հայտարարության խստությունը, որով կոչ է արվում Վրաստանին վերջ դնել հրոսակային բնամական ելույթներին Ռուսաստանի հետ սահմանում, հաղորդում է «Ինտերֆաքսը»: «Ես նախագահի այդ հայտարարությունը համարում եմ վերջին նախազգուշացում Վրաստանի ղեկավարությանը»,- ընդգծել է Ռոգոզինը:

ՄԱԿ-Ի 57-ՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՄԱԿ-ում նախագահ Բուշի ելույթը սեւեռված էր Սադդամ Հուսեյնի եւ նրա վարչակարգի դեմ

Ինչպես 12 տարի առաջ, 1990 թ. հոկտեմբերի 1-ին, ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայի առաջ Մ. Նահանգների նախագահ Ջորջ Բուշի երեկվա ելույթը սեւեռված էր Իրաքի նախագահ Սադդամ Հուսեյնի ու նրա վարչակարգի դեմ: Այն տարբերությամբ, որ այս անգամ ելույթ ունեցողը ոչ թե ավագ Ջորջ Բուշն էր, այլ կրտսերը: Այն ժամանակ Մ. Նահանգների նախագահի ելույթին հետեւեց եվրոպական եւ մի շարք արաբական երկրների կողմից շղթայազերծված պատերազմը Իրաքի դեմ, որ ներխուժել ու գրավել էր Քուվեյթը, մինչդեռ այսօր, բացի Մեծ Բրիտանիայից ու Ավստրալիայից, Մ. Նահանգների ամենահավատարիմ դաշնակիցներն անգամ պահանջում են նման քայլ չանել` հարցը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում չհամաձայնեցնելուց առաջ:

Եվ նախագահ Բուշի երեկվա ելույթը ՄԱԿ-ի 57-րդ գլխավոր ասամբլեայի առաջ հետապնդում էր հենց այդ նպատակը` պատասխանատվություն ստանձնելու հարկադրանքի առաջ կանգնեցել ՄԱԿ-ի անդամ մյուս երկրներին, քանզի Սադդամ Հուսեյնի վարչակարգը վտանգավոր է եւ իր ժողովրդի, եւ տարածաշրջանի մյուս երկրների, եւ ամբողջ աշխարհի համար:

Նախագահ Բուշը երկար թվարկեց մարդու իրավունքների եւ միջազգային իրավունքի այն բազմաթիվ խախտումները, որոնք, նրա կարծիքով, թույլ է տալիս Սադդամ Հուսեյնի վարչակարգը: Խիստ մանրամասն շարադրելով «Փոթորիկ անապատում» ռազմական գործողություններից հետո անցնող 11 տարիների ընթացքում ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի բանաձեւերն ու պաշտոնական հայտարարությունները շրջանցելու եւ անտեսելու վարքագիծը, Ջորջ Բուշը 15 րոպե տեւած իր ճառում ընդգծեց Սադդամի վարչակարգը տապալելու անհրաժեշտությունը, միաժամանակ շեշտելով, որ Մ. Նահանգները ոչինչ չունեն «բռնատիրական վարչակարգի տակ լուռ տառապող» իրաքցի ժողովրդի դեմ, որի բերանից կտրելով Սադդամն աշխատում է հագուրդ տալ զանգվածային ոչնչացման զենք ձեռք բերելու իր ծարավին: Բուշի կարծիքով, Իրաքն ամենաուշը 1 տարվա ընթացքում ի վիճակի կլինի միջուկային ռումբ ստեղծել: Ուրեմն, չպետք է սպասել, որ այդ ռումբը նախքան ապացուցվելը պայթի...

Համենայն դեպս, Բուշի ճառում հասկանալականը «ռազմական գործողություն» բառակապակցության բացակայությունն էր: Փոխարենը նա առատորեն գործածեց «գործողության անհրաժեշտություն» բառերը, պատասխանատվություն ստանձնելու խիստ եւ հանդիմանական կոչ անելով ՄԱԿ-ի անդամ մյուս երկրներին: «Ամերիկան, ասաց նա, պատրաստ է ստանձնելու պատասխանատու այդ կեցվածքը»:

Հասկանալական է, որ Ջ. Բուշից առաջ բացման ճառով ելույթ ունեցած ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանը ազդարարեց, որ ոչ մի երկիր առանձին չպետք է գործի առանց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի համապատասխան որոշման:

ԱՊՀ ԳԱԳԱԹԱԺՈՂՈՎՈՒՄ

Հոկտեմբերի 7-ին Քոչարյան-Ալիեւ հանդիպում Քիշնեւում

ԲԱՔՈՒ, 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ադրբեջանը պետք է պատրաստ լինի վճռական միջոցների ղարաբաղյան հակամարտության լուծման գործում, այսօր հայտարարել է նախագահ Հեյդար Ալիեւը Գյանջայում` ելույթ ունենալով հասարակայնության հետ կայացած հանդիպմանը: «Մենք երբեք թույլ չենք տա, որ Ադրբեջանի հողերը մնան օկուպացման ներքո եւ ինչ գնով էլ լինի կազատագրենք դրանք», ասել է պետության ղեկավարը:

Միեւնույն ժամանակ նա նշել է, որ ղարաբաղյան խնդրի խաղաղ կարգավորման հնարավորությունները չեն սպառվել: «Ես այն կարծիքին եմ, որ խաղաղ բանակցությունները պետք է շարունակվեն եւ կշարունակվեն», հայտարարել է Հեյդար Ալիեւը: Նա վստահություն է հայտնել, որ հենց այդ ճանապարհով կկարգավորվի այդ հակամարտությունը, կվերականգնվի Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը, եւ գաղթականները կվերադառնան հարազատ օջախներ: Նախագահ Ալիեւը հայտարարել է նաեւ, որ ինը տարի, լինելով պետության ղեկավար, օր ու գիշեր աշխատում է այդ խնդրի լուծման վրա:

Այսօր Գյանջա մեկնելուց առաջ Հեյդար Ալիեւը հայտնել է, որ Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ իր հերթական հանդիպումը կկայանա հոկտեմբերի 7-ին, Քիշնեւում` ԱՊՀ-ի գագաթաժողովի շրջանակներում:

Երկրի արեւմտյան շրջան ձեռնարկած ուղեւորության շրջանակներում Հեյդար Ալիեւն այսօր Գյանջայում բացել է նոր օլիմպիական համալիրը: Այստեղ նա կայցելի նաեւ զորամասերից մեկը, իսկ սեպտեմբերի 13-ին հարեւան Գերանբոյի շրջանում կմասնակցի գաղթականների ավանի բացմանը, որը կառուցվել է երկրի Նավթի պետական հիմնադրամի միջոցների հաշվին:

Հանրահավաք Ախալքալաքում ընդդեմ ռուսական ռազմակայանի դուրսբերման

ԹԲԻԼԻՍԻ, 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Այսօր Ախալքալաքում կայացած հանրահավաքի մասնակիցները պահանջել են ռուսաստանյան 62-րդ ռազմահանգրվանը դուրս չբերել Ջավախքից: Ինչպես Фրայմ նյուսին ասել է հանրահավաքի կազմակերպիչներից մեկը` «Վիրք» կուսակցության համանախագահ Դավիթ Ռստակյանը, հանրահավաքին էին եկել մոտ 5 հազար մարդ, որոնք համապատասխան դիմում են ընդունել` ուղղված Ռուսաստանի, Վրաստանի եւ Հայաստանի նախագահներին:

Ըստ Դավիթ Ռստակյանի, ռազմահանգրվանի դուրսբերումը սոցիալ-տնտեսական բնույթի խնդիրներ կստեղծի տարածաշրջանում: Բացի այդ, նրա խոսքերով, վտանգ կա, որ ռուսաստանցի զինվորականների տեղը կզբաղեցնեն թուրքերը, ինչը անհանգստացնում է տարածաշրջանի բնակչությանը, որի մեծամասնությունը հայեր են:

Թեւզաձեն կգա Երեւան

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Սեպտեմբերի 16-18-ը պաշտոնական այցով Երեւան կժամանի Վրաստանի պաշտպանության նախարար Դավիթ Թեւզաձեն: Վրաստանի պաշտպանության նախարարը երկօրյա այցի ընթացքում հանդիպումներ կունենա ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի, Ամենայն հայոց Գարեգին Բ կաթողիկոսի, վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի, ՀՀ պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանի, Ազգային ժողովի եւ արտաքին գործերի նախարարության ներկայացուցիչների հետ: Դ. Թեւզաձեն կայցելի Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական ինստիտուտ, Հայոց ցեղասպանության զոհերի հուշահամալիր:

Ինչպես հայտնեց պաշտպանության նախարարի մամլո քարտուղար Սեյրան Շահսուվարյանը, Հայաստանի եւ Վրաստանի պաշտպանական գերատեսչությունների ղեկավարները կքննարկեն հայ-վրացական ռազմական համագործակցությանը եւ տարածաշրջանային անվտանգությանն առնչվող հարցեր: Նախատեսվում է այցի արդյունքների վերաբերյալ արձանագրության ստորագրում:

Սա Վրաստանի պաշտպանության նախարարի առաջին պաշտոնական այցը կլինի մեր երկիր: Անցյալ տարի Դ. Թեւզաձեի հրավերով պաշտոնական այցով Վրաստանում էր ՀՀ ՊՆ Ս. Սարգսյանը:

Հրաժարականներ Արաֆաթի կաբինետում

Հասկանալական օր էր երեկ Պաղեստինի ինքնավարության համար: Խորհրդարանի նիստի ընթացքում Յասեր Արաֆաթի կառավարության հաշվետվությունից հետո, զգալով, որ պատգամավորների մեծամասնությունը պատրաստվում է անվստահության քվե տալ ընդդեմ կառավարության, մի շարք նախարարներ նախընտրեցին հրաժարական ներկայացնել բացահայտ քվեարկությունից խուսափելու համար: Սա մեծ հարված էր Արաֆաթի հեղինակությանը, մանավանդ որ ամենասուր քննադատությունը գալիս էր հենց Արաֆաթի գլխավորած կազմակերպության` Ֆաթհ-ի պատգամավորներից:

Ամենայն հավանականությամբ, Արաֆաթը ստիպված կլինի ստեղծել առժամյա կառավարություն, որ սահմանափակ իշխանությամբ Պաղեստինը կկառավարի մինչեւ առաջիկա հունվարին նախատեսված համընդհանուր ընտրությունները:

ՀԲ տարածաշրջանային նոր տնօրենը կայցելի Հայաստան

Ինչպես տեղեկացանք Համաշխարհային բանկի երեւանյան գրասենյակից, այսօր Հայաստան է այցելելու բանկի Եվրոպայի եւ Կենտրոնական Ասիայի երկրների Հարավային Կովկասի տարածաշրջանի գրասենյակի նորանշանակ տնօրեն Դոննա Դաուսեթ-Կոյրոլոն: Այդ պաշտոնը նա ստանձնել է սեպտեմբերի 1-ին: Մինչ այդ տկն Դաուսեթ-Կոյրոլոն ՀԲ Կենտրոնական Ամերիկայի երկրների տնօրենն էր: Իր գործունեությունը բանկում նա սկսել է 1970 թ.: Այս ընթացքում մի շարք պաշտոններ է զբաղեցրել ՀԲ-ի կենտրոնական գրասենյակում, Արեւելյան Ասիայի եւ խաղաղօվկիանոսյան, աֆրիկյան եւ Լատինական Ամերիկայի, Կարիբյան ավազանի երկրների ներկայացուցչություններում, եղել է ՀԲ վերահսկիչ հանձնաժողովի նախագահ, ինչպես նաեւ ներկայացրել է Լատինական Ամերիկայի տարածաշրջանը ՀԲ-ի հետհակամարտային հարցերի հանձնաժողովում: Տկն Դաուսեթ-Կոյրոլոն ԱՄՆ քաղաքացի է:

Երեւանյան գրասենյակից ստացված հաղորդագրությունից նաեւ տեղեկանում ենք, որ Հարավային Կովկասի երկրների գրասենյակի նախկին տնօրեն Ջուդի Օ'Քոնորը նշանակվել է ՀԲ աֆրիկյան (Տանզանիայի եւ Ուգանդայի միավորում) տարածաշրջանային տնօրեն:

Ա. Մ.

ՍՏՈՒԳՎԱԾ

«Սովորել ենք որակով կառուցել»

Առայժմ` թանգարանները

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Լինսի» հիմնադրամի ֆինանսավորած «Մշակույթ» ծրագրի շրջանակներում շուրջ 40 մշակութային օջախներ կվերանորոգվեն` ընդհանուր 17,5 մլն գումարով:

Երեկ ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանն այցելեց Մարտիրոս Սարյանի, Երվանդ Քոչարի եւ ժողովրդական արվեստի թանգարաններ:

Մարտիրոս Սարյանի թանգարանի նորոգումը սկսվել էր պտղից: Մեկ ամիս առաջ աշխատանքներն ավարտվել են: Այսօր արդեն թանգարանն ունի մշտական ջուր, յուրաքանչյուր ցուցասրահ ունի առանձին լուսավորություն, վերանորոգվել է Մարտիրոս Սարյանի արվեստանոցը: Ծախսվել է մոտ 50 հազար դոլար:

Ժողովրդական արվեստի թանգարանում նորոգվել են տանիքը, դահլիճների հատակը: Թանգարանը պատրաստ կլինի մեկ շաբաթից` ավարտին հասցնելով 2001 թ.-ի պտղից սկսված նորոգումը:

Տես ► էջ 2

ԱԶԳ

Ընթացիկ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

Ձեւավորվում է տանտիրոջ բնավորություն

ՀՌԱԿ նորագիրներ եւ նոր ակումբ Տավուշի մարզում

Տավուշի մարզը, մասնավորապես Ստեփանավան եւ Տաշիր խաղաքները, երկար ժամանակ մեր այսօրվա խաղաքական վայրիվերումներում հստակեցնում է կողմնորոշումները: Դրա վկայությունն է ամիսներ առաջ այստեղ ձեւավորված Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության «Ստեփանավան» եւ «Տաշիր» ակումբների լուրջ գործունեությունը:

Երկու օր առաջ ՀՌԱԿ «Ստեփանավան» ակումբը համալրվեց եւս 24 նորագիրներով, ակումբում այսօր արդեն գործում է 105 ռամկավար: «Ռամկավար-ազատական գաղափարախոսություն պարտադրում է ժամանակը, ասաց ՀՌԱԿ փոխատենապետ Հարություն Առաքելյանն այս ակումբում կայացած հանդիպման ժամանակ: Շատ ու շատ խաղաքական կազմակերպությունների գործունեությանը հակառակ Հայաստանի ռամկավարները շարունակում են 100-ամյա կուսակցության ավանդույթները, կոնկրետ, իրական գործ անել, գործ՝ ի շահ երկրի ու ժողովրդի: Դրա վկայությունները շատ են»:

Այո, դրա վկայությունները կան նաեւ Տավուշի մարզում: Ուսփ բնավ խաղքային ծիգեր պետք չէ գործադրել: Ինչպես նշում է ՀՌԱԿ «Ստեփանավան» ակումբի ատենապետ Վոլոդյա Մարտիրոսյանը, նորանոր մարդիկ են դիմում կուսակցության շարքերն ընդունվելու համար:

Ստեփանավանի արվարձան համարվող Արմանիս բնակավայրում Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության փոխատենապետ Հարություն Առաքելյանը եւ գործիչ Կարեն Կակոյանը հանդիպեցին տեղի մանկավարժների հետ, որոնք շատ ու շատ խնդիրներ ունեն: Նրանք ամեն օր ոտքով 7 կմ ճանապարհ են անցնում՝ դպրոց հասնելու համար: Իսկ ճանապարհն ահավոր վիճակում է՝ անձրեւներից, արեւից, ձնից խաղված, ձմռանը հաճախ անանցանելի է դառնում: Գումարած կենցաղային այն բազում դժվարությունները, որոնք հատուկ են Հայաստանի գյուղական բնակավայրերին: Ու մարդիկ սոցիալական անհարթությունները ճեղքելու ճանապարհ են համարում ռամկավար-ազատական գաղափարախոսությանը հետեւելը: Ու ՀՌԱԿ 12 նորագիրները ստեղծեցին «Արմանիս» ակումբը, որի ատենապետ ընտրվեց Արամ Միխոյանը:

ՀՌԱԿ հանրապետական ղեկավարության ուղեւորության հաջորդ բնակավայրը Տաշիր խաղաքն էր, որտեղ նույնանուն ակումբում տեղի ունեցավ 30 նորագիրների երդմնառության արարողություն: Ակումբի անդամների թիվը հասավ 55-ի:

Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության փոխատենապետ Հարություն Առաքելյանը տեղական կազմակերպությունների՝ ակումբների աշխատանքը բարձր է գնահատում: «Մարդիկ հասկանում են, որ ոչ պետք է հետեւել սին, ոչինչ չասող խաղաքական կոչերին, ոչ էլ անվերջ ուզվորի դերում լինել: Ամեն մեկն ինքն է պատասխանատու իր տան, խաղաքի, մարզի վաղվա օրվա համար, պատասխանատու է իր հոգացությամբ, իր սիրով, նվիրվածությամբ, առավել եւս՝ կատարած գործով»:

Ս. Մ.

ԳՈՒՅԺ

Փարիզում վախճանվեց Ալեքսան Աքթարյանը

Սեպտեմբերի 3-ին Փարիզի հիվանդանոցներից մեկում իր մահկանացուն է կնքել սփյուռքահայ կարեւորագույն դպրոցներից մեկի՝ ՀԲԸՄիության Հալեպի Լազար Նաջարյան վարժարանի տնօրեն Ալեքսան Աքթարյանը: Ընդամենը 51 տարեկան էր նա: Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետն ավարտելուց անմիջապես հետո, 1975 թ., նրան էր վստահվել այդ դպրոցի պատասխանատվությունը: Իր ծնողաց ղեկավարության ներքո դպրոցը դարձել էր Սիրիայում աչքի ընկնող կրթական հաստատություններից մեկը՝ պետական քննություններում ապահովելով մեծ հաջողություն, միաժամանակ պահպանելով հայկական կրթօջախի ազգային ոգին ու տեսլականը: Իր օրոք աշակերտության թիվը հասել էր 1600-ի: Վերջին մի քանի տարիների հիվանդությունն առավել սուր զգացնել էր սկսել սալ վերջերս եւ Գալուստ Գյուլբենկյան հաստատության նյութական ջանքերով տեղափոխվել էր Փարիզ՝ վիրահատվելու:

Հալեպից «Ազգի» ստացած հեռագրալուրը տեղեկացնում է, որ երեկ՝ սեպտեմբերի 12-ին, Ալեքսան Աքթարյանի մարմինը տեղափոխվել է Հալեպ, որտեղ այսօր՝ ուրբաթ, տեղի է ունենալու նրա ազգային հուղարկավորությունը բազմահազար հալեպահայերի մասնակցությամբ:

Հոկտեմբերի 1-ից Հայաստանի շուրջ 500 հազար կենսաթոշակառուների թոշակները կբարձրանան մոտ 600 դրամով: Կառավարության երեկ ընդունած այդ որոշման մասին տեղեկացրեց սոցիալական ապահովության հիմնադրամի տնօրեն Ֆրունզիկ Մուշեղյանը: Ավելի կոնկրետ, որոշմամբ նախատեսվում է կենսաթոշակառուի յուրաքանչյուր աշխատած տարվա համար տրվող 60 դրամը դարձնել 80 դրամ: Կենսաթոշակի միջին չափը ներկայիս 5400 դրամից կդառնա 6000-6100 դրամ:

Այս որոշումը հիմնադրամի համար այս տարվա 4-րդ եռամսյակում կարժենա 950 մլն դրամ լրացուցիչ գումար, որը հիմնադրամն ի վիճակի է ապահովել: Կենսաթոշակների համար տրվող տարեկան ամբողջ գումարը կազմում է 36 մլրդ դրամ: Ֆրունզիկ Մուշեղյանն այս ցուցանիշը համեմատեց իր պաշտոնավարման սկզբին՝ 2000 թ. սեպտեմբերին ստեղծված վիճակի հետ: Այն ժամանակ կային շուրջ 550 հազար կենսաթոշակառուներ, որոնց պետությունն ընդհանուր առմամբ պարտք էր 6,5 մլրդ դրամ: Այժմ թոշակառուները ճիշտ ժամանակին են ստանում իրենց գումարները, պարտքեր չկան, երկրորդ անգամ բարձրացվում են դրանց չափերը: Հղպարտորեն նշելով սա, հիմնադրամի տնօրենը, նաեւ պատասխանելով մեր հարցին, հույս հայտնեց, որ մոտ ժամանակներս հնարավորություն կստեղծվի թոշակների նոր բարձրացման համար: Ճիշտ է, անգամ մոտավոր ժամկետներ նա չհայտնեց, բնականաբար, նաեւ չնշելով, թե դարձյա՞լ նման չնչին բարձրացման մասին է խոսքը:

Ֆրունզիկ Մուշեղյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ Հայաստանի ձեռնարկությունները շուրջ 10 մլրդ դրամի ապառքներ, այսինքն՝ պարտքեր ունեն հիմնադրամին: Դրանք հիմնականում նախկինից, խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկությունների չաշխատելու պատճառով կուտակված չվճարումներն են: Այստեղ եւս տեղաշարժ կա, քանի որ մի շարք խոշոր ձեռնարկությունների սեփականաշնորհումից եւ վերագործարկումից հետո մարդիկ սկսել են աշխատավարձ ստանալ, որտեղից վճարումներ են կատարվում հիմնադրամ: Այդ ձեռնարկություններն են «Նաիրիտը», «Մանես եւ Վալեխը», Վանաձորի քիմիական համալիրը: Ինչ վերաբերում է ընթացիկ վճարումներին, ապա դրանք կատարվում են կանոնավոր, այսինքն՝ պարտքեր չեն կուտակվում:

Որպես կենսաթոշակների բարձրացմանը խոչընդոտող խնդիր նշվեց թաքնված զբաղվածությունը, երբ գործատուների եւ աշխատողների փոխադարձ համաձայնությամբ վարձատրությունը կատարվում է առանց հարկման եւ հաշվառման: Այդ երեւույթի դեմ պայքարելու համար արդեն գործում է «Ստուգումների մասին» օրենքում փոփոխությունը, վերացվել է աշխատողների քանակը ճշտելու նպատակով ստուգում կատարելուց 3 օր առաջ նախազգուշացնելը:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԻՍՏՈՒՄ

Կենսաթոշակները կբարձրանան

Բայց չնչին չափով

Կառավարության նիստում երեկ քննարկված եւ ընդունված մեկ այլ կարեւոր փաստաթուղթ էր «Մարդու վերարտադրողական առողջության եւ իրավունքների մասին» օրենքի նախագիծը, որը լրագրողներին ներկայացրեց առողջապահության նախարար Արարատ Մկրտչյանը: Այս օրենքում սահմանվում են արհեստական բեղմնավորման, անպտուղ ամուսնության եւ այլ հասկացությունները, կարգավորվում դրանց առնչությամբ առաջացող խնդիրները: Առողջապահության նախարարը լուրջ խնդիր համարեց անպտուղ ամուսնությունները (երբ երեխան չի ծնվում 2 տարվա համատեղ կյանքից հետո): Ըստ ուսումնասիրությունների, Հայաստանում տղամարդկանց 18,1 տոկոսի, իսկ կանանց 31,5 տոկոսի ամլություն է արձանագրվել: Արարատ Մկրտչյանը նշեց նաեւ, որ գործ է անպտուղ ամուսինների բուժման արդյունավետությունը: Բուժվում է նման ընտանիքների 30-60 տոկոսը:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«Սովորել ենք որակով կառուցել»

Սկիզբը էջ 1

Երվանդ Քոչարի թանգարանը, ըստ տնօրենի, մինչեւ նորոգումն էլ վատ վիճակում չի եղել, այնուամենայնիվ, նորոգվել են տանիքը, հատակը:

Այցելությունների ավարտին ՀՀ նախագահը խոսեց նաեւ լրագրողների հետ:

«Փորձել ենք այնպես անել, որ որեւէ մշակութային օջախ դուրս չմնա այս վերանորոգումներից», նշեց Ռոբերտ Քոչարյանը: Անդրադառնալով արդեն օրվա ընթացքում տեսածին, պրն Քոչարյանն ասաց. «Շինարարությունը, որակի առումով, բարձր է, սովորել ենք որակով կառուցել»:

Ինչ վերաբերում է թանգարաններից եղած առաջարկներին, ապա, նախագահի խոսքերով, աշխատանքների ընթացքում միշտ էլ առաջարկներ եղել են, հիմնականում փորձ է արվել ֆինանսական հնարավորությունների շրջանակներում դրանք հաշվի առնել:

Խոսելով «Մշակույթ» ծրագրի մասին՝ նախագահ Քոչարյանը նշեց. «Տվյալ դեպքում հաջողվեց «Լինսի» հիմնադրամով այսպիսի մի ամբողջական ծրագիր սկսել, եւ ես չեմ կասկածում, որ այս ծրագիրը կավարտենք: 2003 թ.-ի հոկտեմբերի վերջին մենք չենք ունենալու մշակութային այնպիսի օջախ, որտեղ մտնելուց ամաչենք»:

Վերջին ժամանակներս ներքաղաքական կյանքում տեղի ունեցող իրադարձությունների, մասնավորապես, 16 ընդդիմադիր կուսակցությունների միանալու մասին հարցերին պրն Քոչարյանը պատասխանեց. «Եթե պայմանավորվենք, տրամվորությունները չփչացնենք ներքաղաքական հարցերով: Մի քանի օր հետո շփման հնարավորություններ ունենալու ենք, մենք այլ առիթով դրա մասին կխոսենք»:

Մշակութային օջախներ հաջորդ շրջայցը կլինի մոտ մեկ շաբաթից:

Մ. Նահանգների դեսպանատունը նոր կրթական ծրագրեր է առաջարկում

«Հայաստանում մեր գործունեության ընթացքում անչափ կարեւորում եմ կրթական փոխանակման ծրագրերը, որոնց նպատակն է աջակցել համեմատաբար նոր զարգացող բնագավառներին, մշակել համապատասխան ծրագրեր, պատրաստել եւ որակավորել հմուտ մասնագետներ: Կրթական հարուստ ավանդույթներ կան Հայաստանում: Մենք խրախուսում ենք միջազգային կրթական համագործակցությունը, որը կարեւոր է փոխադարձ մշակութային կապեր հաստատելու համար», ասաց Մ. Նահանգների դեսպան Ջոն Օրդուեյը դեսպանատան հասարակայնության հետ կապերի բաժնի հրավիրած երեկվա ասուլիսում: Նա խոսեց կրթական նոր ծրագրերի մասին միաժամանակ անդրադառնալով վերջին 10 տարիներին իրականացրած ծրագրերի արդյունավետությանը: Դեսպանին հիացրել է հայերի կրթության հանդեպ ունեցած մեծ սերը: Նա փաստեց, որ կրթական ծրագրերով Մ. Նահանգներում ուսանած շրջանավարտները մոտ 1000 հոգի, վերադարձել են եւ իրենց բարձր գիտելիքներն այսօր ծառայեցնում են նոր ոլորտների զարգացմանը: Վերջում նա կարեւորեց լրագրողների դերը հասարակության իրազեկ դարձնելու, որ ծրագրերն իրականացվում են ազատ մրցակցությամբ եւ ոչ թե փակ դռների հետեւում: Հասարակայնության հետ կապերի նոր ղեկավար Քիմ Հարդնը ներկայացրեց կրթական ծրագրերը՝ ընդգծելով դրանց կարեւորությունը Մ. Նահանգները ճիշտ հասկանալու եւ ճանաչելու տեսանկյունից: Նա փաստեց, որ Հայաստանում բավականաչափ բարձր է տեխնիկական գիտությունների մակարդակը, իսկ հասարակական-քաղաքական գիտությունները վերափոխման ու զարգացման կարիք ունեն: Եվ այսպես, ազատության աջակցության օրենսդրության «Մասքիի» ծրագիրն ապահովում է մագիստրոսի մակարդակի ուսում տարբեր մասնագիտությունների գծով, ազատության աջակցության օրենսդրության ուսանողական ծրագիրն առաջարկում է մրցույթում հաղթած ուսանողներին մեկ տարվա կրթաթոշակ ամերիկյան որեւէ համալսարանում կամ քոլեջում ուսանելու համար: Ազատության աջակցության ապագա ղեկավարների փոխանակման ծրագիրը (FLEX) նախատեսված է միջնակարգ դպրոցի աշակերտների համար: Հաղթողը մեկ ուսումնական տարի ապրում է ամերիկյան ընտանիքում եւ սովորում ամերիկյան դպրոցում: Երիտասարդ դասախոսների զարգացման ծրագիրը (JFOP) բուհերի դասախոսներին հնարավորություն է տալիս մասնակցելու մասնագիտական զարգացման ծրագրին:

«Այրեքս» գիտակրթական ծրագրերի կենտրոնի տնօրեն Նանե Աբրահամյանը ներկայացրեց այս տարվա 10 ծրագրերը, որոնց մասին մանրամասն տեղեկություններ ստանալու նպատակով անհրաժեշտ է դիմել կենտրոնի գրասենյակ:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԱ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայություն / հեռ. 529353
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ»-ի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

«Սամուլն ընդդեմ կոռուպցիայի» ծրագրի շրջանակներում «Հակաստվեր» կազմակերպության հրավիրած կլոր սեղանի հյուրը գործարար Հակոբ Ճառոյանն էր Ալավերդուց:

Նրա ներկայացրած պատմությունը հետեւյալն է.

2001 թ. հունիսին պրն Ճառոյանը րի, գյուղատեսը մասնագիտությամբ իրավաբան է եւ երկար տարիներ աշխատել է ՀՀ ՆԳՆ Թումանյանի ՆԳԲ ԲԽՍՍ-ում):

2002 թ. ապրիլից մինչեւ հուլիս Լոռու մարզի առաջին ատյանի, նաեւ տնտեսական դատարանի Վանաձորի նստավայրի դատարանում Վ. Թամազյանը ներկայացրել է, թե իբր ունի ալրաղացի սեփականությ... պատրելու վերաբերյալ:

Օգոստոսի 28-ին Հակոբ Ճառոյանն իմացել է, որ քր. գործ արդեն հարուցվել է: Հաջորդ օրը Ճառոյանը դիմել է ՀՀ գլխավոր դատախազին, Գեղարքունիքի մարզի դատախազին: Պատասխան չի եղել մինչեւ երեկ:

Երեկ էլ պրն Ճառոյանը ներկայացրեց ՀՀ գլխավոր դատախազից

«ՀԱԿԱՍՏՎԵՐ»

Բողոք ընդդեմ Գեղարքունիքի մարզի դատախազության

մասնակցել է Գեղարքունիքում ալրաղացի վաճառքի աճուրդին եւ գնել 13 հազար դոլարով: Նույն աճուրդին մասնակցել է նաեւ Ճոճկանի գյուղատես Վարուժան Թամազյանը: Վերջինիս այն հիմնավորումից հետո, թե ալրաղացն ավելի շատ օգուտ կբերի Ճոճկանում համատեղ աշխատեցնելու դեպքում, Հակոբ Ճառոյանը համաձայնում է ալրաղացը տեղափոխել Ճոճկան գյուղ:

2002 թ. հունվարին իմանալով, որ Վ. Թամազյանը ցանկանում է իր վերցրած վարկի դիմաց ալրաղացը գրավ դնել, պրն Ճառոյանը համապատասխան մարմնին ներկայացրել է ալրաղացի սեփականության իրավունքը հաստատող փաստաթղթերը եւ հայտարարել, որ ալրաղացը հանելու է գյուղից: Եվ քանի որ Ճոճկանի գյուղատեսը հրաժարվել է թույլ տալ ալրաղացը տեղափոխել գյուղից, պրն Ճառոյանը դիմել է Լոռու մարզի առաջին ատյանի դատարան' ապօրինի զավթված գույքը վերադարձնելու պահանջով:

Ճոճկանի գյուղատեսն էլ, իր հերթին, դատարան է ներկայացրել առարկություն, թե իրեն խաբել են, եւ ինքը խարդախության զոհ է դարձել: (Ըստ պրն Ճառոյանի տվյալների, գյուղատեսը մասնագիտությամբ իրավաբան է եւ երկար տարիներ աշխատել է ՀՀ ՆԳՆ Թումանյանի ՆԳԲ ԲԽՍՍ-ում):

2002 թ. ապրիլից մինչեւ հուլիս Լոռու մարզի առաջին ատյանի, նաեւ տնտեսական դատարանի Վանաձորի նստավայրի դատարանում Վ. Թամազյանը ներկայացրել է, թե իբր ունի ալրաղացի սեփականության իրավունք: Վերջին հանգամանքը գյուղատեսը բացատրել է նրանով, որ իբր Ճառոյանն իր տված գումարով է գնել ալրաղացը: Սրա հիման վրա էլ գյուղատեսը Ճառոյանի «կատարած» խարդախության մասին հայտնել է Լոռու մարզի դատախազին: Խարդախության մասին նյութեր են նախապատրաստվել Գեղարքունիքի մարզի դատախազությունում:

Հետաքրքրականը սկսվում է հետո, երբ, ըստ Ճառոյանի, օգոստոսի 5-ին Երեւանում ինքը հանդիպել է Գեղարքունիքի մարզի դատախազության դատախազի օգնական Հովսեփ Սարգսյանին: Վերջինս, դարձյալ ըստ Ճառոյանի, հասկացնում է, որ խարդախության մասով քր. գործ հարուցելը կախված է իրենից եւ Ճառոյանից այնքանով, թե ինչ քայլեր վերջինս կձեռնարկի քր. գործ չհարուցելու համար:

Օգոստոսի 12-ին Հովսեփ Սարգսյանը հայտնվել է Ալավերդիում, դատարան է ներկայացրել գրություն, որ Գեղարքունիքի մարզի դատախազությունում նյութեր են նախապատրաստվում Հակոբ Ճառոյանի կողմից առանձնապես խոշոր չափերի խարդախության փորձ կատարելու վերաբերյալ:

Օգոստոսի 28-ին Հակոբ Ճառոյանն իմացել է, որ քր. գործ արդեն հարուցվել է: Հաջորդ օրը Ճառոյանը դիմել է ՀՀ գլխավոր դատախազին, Գեղարքունիքի մարզի դատախազին: Պատասխան չի եղել մինչեւ երեկ:

Երեկ էլ պրն Ճառոյանը ներկայացրեց ՀՀ գլխավոր դատախազից ստացած պատասխանը, որով դիմումն ուղարկվել էր Գեղարքունիք, այսինքն' այնտեղ, ում դեմ ներկայացվել էր դիմումը:

Սեպտեմբերի 6-ին Հակոբ Ճառոյանը բողոք է ներկայացրել Գեղարքունիքի մարզի առաջին ատյանի դատարան' ընդդեմ Գեղարքունիքի մարզի դատախազության' Հովսեփ Սարգսյանի հարուցած քր. գործը համարելով միտումնավոր:

«Հակաստվերը» զանգահարել էր Գեղարքունիք եւ տեղեկացրել երեկվա հանդիպման մասին: Ոչ ոք չէր ներկայացել:

Ինչեւէ, սա, թերեւս, եզակի օրինակ չէ, երբ դատախազությունը կարող է հանդես գալ որպես պատասխանող, սակայն նման պարագաներում կարեւոր է մեկ բան. փորձ է արվում պաշտպանել սեփականության իրավունքը: Եվ եթե դա հաջողվի (իհարկե, Հակոբ Ճառոյանի վերը նշած փաստերը դատարանում հիմնավորելու դեպքում, փաստաթղթերը նրա ձեռքում էին), ապա փոքր չի լինի հաղթանակի նշանակությունը փոքր եւ միջին ձեռնարկատիրության պաշտպանվածության համար:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Փաստաբանության կայացման ճանապարհին պաշտպանները պաշտպանության կարիք ունեն

Մեկ կառույցի մեջ միավորված Հայ փաստաբանների միջազգային միությունն ու Փաստաբանների միջազգային միությունը երեկ գումարեցին առաջին կլոր սեղանը, որի խորագիրն էր «Փաստաբանի դերը դատաիրավական բարեփոխումներում»:

«Մեզ անհանգստացնում է հանրապետությունում փաստաբանների շուրջ ստեղծված իրավիճակը: Այսօր փաստաբանների հեղինակությունը խաթարող բազմաթիվ երեւույթներ կան, որոնք հասել են անընդունելի սահմանի: Սահմանադրական կարեւոր առաքելություն իրականացնող մասնագետների համար պետությունը պարտավոր է ստեղծել բավարար պայմաններ», ասաց Փաստաբանների միջազգային միության կոլեգիայի նախագահ Տիգրան Ջանոյանը' նշելով նաեւ, որ մեր երկրում փաստաբանի ինստիտուտի կայացման ճանապարհին շատ անելիքներ կան, եւ երկու միությունների ձուլումն այդ նպատակին պետք է ծառայի:

Տիգրան Ջանոյանի խոսքերով' առօրինի դրսեւորումները յուրաքանչյուր փաստաբան ամեն օր է զգում: Դատավորների, քրեական վարույթ իրականացնող մյուս պաշտոնատար անձանց կողմից բացահայտ աշխատանք է իրականացվում մարդուն իրավաբանական օգնություն ստանալու, այլընտրանքային կոնսուլտացիայի իրավունքից զրկելու ուղղությամբ, մինչդեռ երկիրը կարծես թե ժողովրդավարության ուղին է բռնել:

Փաստաբանների միջազգային միության նախագահ Տիգրան Տեր-Եսայանը նշեց, որ վերջերս հանդիպում է եղել Եվրախորհրդի պատվիրակության հետ, որտեղ իրենք ներկայացրել են փաստաբանության նկատմամբ քաղաքական իշխանությունների եւ դատական, իրավապահ մարմինների մտահոգիչ վերաբերմունքը:

Միության կոլեգիայի անդամ Ռուբեն Սահակյանը խոսեց խախտումների կոնկրետ օրինակներով: Նրա խոսքերով, պետք չէ խուսափել անուններ մատնանշելուց: Էրեբունի եւ Նուբարաշեն համայնքների դատարանի դատավոր Ա. Պետրոսյան. մեկ տարի շարունակ քննում է ամբաստանյալին եւ տուժողին ծգձգելով դատավարությունը: Այլ օրինակ' անձի նկատմամբ ընտրվում է խափանման միջոց, մինչդեռ նա չի մեղադրվում այնպիսի արարքի մեջ, որի համար խափանման միջոց է նախատեսվում: Դատախազ Շահինյանին ուղղված բողոքին նրա օգնական Հ. Հովհաննիսյանը պատասխանում է' քննիչը ճիշտ է վարվել:

Փաստաբան Նիկոլայ Բաղդասարյանի քրեական գործը ձգձգվում է մեկուկես տարի, որովհետեւ փաստաբանները պահանջում են, որ օրենքը կիրառվի: Վճռաբեկ դատարանի նախագահ Հենրիկ Դանիելյանը գործն ուղարկում է այլ դատարան, մինչդեռ չունի այդ իրավունքը: Անգրագիտությա՞ն, թե՞ օրենքն արհամարհելու դրսեւորում:

Ռուբեն Սահակյանը նշեց նաեւ դատավորներ Մարտին Կարապետյանի, Գայանե Կարախանյանի անունները, որոնք եւս արհամարհում են օրենքը եւ փաստաբանին:

Ռուբեն Սահակյանը կոչ արեց ներկա փաստաբաններին չմասնակցել օրինախախտ դատավորների մասնակցությամբ դատավարություններին' զուգեն անօրինական, բայց անհրաժեշտ այս քայլին դիմելով: Նա կոչ արեց բոլոր փաստաբաններին այսպիսի օրինազանցությունների մասին տեղեկացնել Փաստաբանների միջազգային միությանը' քայլեր ձեռնարկելու համար:

Տիգրան Տեր-Եսայանի խոսքով, փաստաբանի ինստիտուտի կայացման ճանապարհին կա նաեւ փաստաբաններին կրթելու խնդիր: Որակական կատարելագործման հարցը եւս լուրջ է դրված: Դա եւս երկու կառույցների միավորման հիմնախարերից է:

Տիգրան Տեր-Եսայանը գտնում է նաեւ, որ Հայաստանի նման փոքր երկրում պետք է լինի փաստաբանների մեկ միություն: Այս տեսակետին համամիտ չէ արդարադատության նախարարությունն այն հիմնավորումով, որ դաշտում պետք է մրցակցություն լինի:

Ի դեպ, կլոր սեղանին հրավիրված էին նաեւ դատական ատյանների եւ դատախազության իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները, որոնք հրավերին չէին արձագանքել:

Մ. Հ.

Ի լուր լրագրողների

Մամուլի ազգային ակումբը «Հրատապ թեմա» ծրագրի շրջանակներում լրագրողներին հրավիրում է հանդիպման ԱԺ պատգամավոր, Հայաստանի քաղաքագետների ասոցիացիայի նախագահ Հմայակ Հովհաննիսյանի հետ:

Հանդիպումը կկայանա այսօր' սեպտեմբերի 13-ին, ժամը 12:00-ին, ՄԱԱ-ում:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

ԲՐԻՖԻՆԳ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

Գեղամյանի կացինը երբեք չի ժանգոտում

«Առաջիկա մեկ ամսում կամ «16»-ի միասնական նախագահական թեկնածուի հարցը կլուծվի, կամ կգնանք մեր տները», երեկ խորհրդարանում հայտարարեց «Հայրենիք եւ պատիվ» նորելուկ կուսակցության ղեկավար Մանուկ Գասպարյանը: Թեեւ դժվար է իրականում խոսել կոնկրետ ժամանակահատվածի մասին, սակայն «16»-ի ֆորմատում միասնական թեկնածուի շուրջ վեճերը հանգուցալուծման փուլ են թեւակոխել, եւ, ինչպես կարելի է եզրակացնել, բոլորովին էլ ոչ հօգուտ միասնականության ուղղության:

Որքան էլ տարօրինակ թվա (թեեւ դա օրինաչափություն է), ընդդիմադիր միավորման «գերեզմանափորը» կառուցելու պատասխանատվությունը դարձյալ ստանձնել է «Ազգային միաբանություն» նախագահ Արտաշես Գեղամյանը: Ընդ որում, Գեղամյանը ոչ միայն իր հավակնոտությունը չի անտեսել, այլեւ քայքայող իր գործունեության մարտավարությունը չի փոխել:

Երեկ նա հայտարարեց, թե «ԱՄ»-ն շուտով հանրությանն է հանձնելու կուսակցության մշակած համաժողովրդական ծրագիրը եւ հրավիրում է բոլոր շահագրգիռ ուժերին' կատարելագործելու համար առաջարկներ, դիտողություններ ներկայացնել: Բնականաբար, խոսքն առաջին հերթին հենց 16 համագործակցող կուսակցություններին է ուղղված, որոնք մինչեւ հիմա չեն կարողանում լուծել ոչ թեկնածուի եւ ոչ էլ միասնական ծրագրի թնջուկը: Մեկ տարի առաջ, երբ եռյակ համագործակցության շրջանակներում հասունացել էր միասնական թեկնածուի եւ ծրագրի մշակման գերխնդիրը, համանման ծրագրի հրապարակմամբ դարձյալ հանդես եկավ Գեղամյանը: Դրանից անմիջապես հետո անհանդուրժողականության մթնոլորտում «Հանրապետություն» եւ ժողովրդական կուսակցությունները մերժեցին Գեղամյանի ծրագիրը' շատ լավ հասկանալով, որ դա Գեղամյանի համար պարզապես միջոց է լինելու դառնալու:

Ինչեւէ, մարտահրավերն արդեն «16»-ին նետված է, եւ թերեւս միավորումը, կամ ավելի ճիշտ ուղղորդող ուժերը կվերցնեն նետված ձեռնոցը: Բանն այն է, որ Գեղամյանը միաժամանակ հող է տանում նաեւ միավորման կուսակցություններին իր դեմ լարելու ուղղությամբ, եւ պետք է ասել, դա նրան խիստ լավ հաջողվում է:

Այսպես, ըստ Գեղամյանի, իրենց առաջարկած ծրագրում ներառված են բոլոր այն մոտեցումները, որոնք ունի «16»-ի համագործակցությունը: «Նախ եւ առաջ մերժել Ռ. Քոչարյանի եւ նրա վարչակազմի քաղաքականությունը, իշխանափոխությունը համարել կենսական անհրաժեշտություն: Երկրորդ' միավորումը միտված է նախընտրական դաշինք դառնալուն' միասնական թեկնածուի առաջադրմամբ»:

Սակայն ո՞վ կարող է լինել այդ թեկնածուն: Ըստ Գեղամյանի, «16»-ի շրջանակներում կան մի քանի պոտենցիալ թեկնածուներ, սակայն միակ ճանապարհն այն է, որ դա լինի այնպիսի մարդ, որը գլուխ կհանի ծրագրից եւ կունենա անհրաժեշտ կամք ու վճռականություն: Այդ տեսակետից «Ազգային միաբանությունն» ունի իր հստակ մոտեցումը. «Եթե մեր համագումարը կվստահի Գեղամյանին այս ծրագրով հանդես գալ նախագահական ընտրություններին, բնականաբար, ես կենթարկվեմ կուսակցությանը, իհարկե, նաեւ դիմելով 15 մյուս կուսակցություններին:

Եթե կհամաձայնեն մեր հիմնադրույթներին' թող սատարեն, եթե ոչ, միեւնույն է' մենք շարունակելու ենք մնալ ընդդիմադիր դաշտում»: Ուշադրություն դարձնենք Գեղամյանը վերջում խոսում է ոչ թե միավորման մեջ, այլ միայն ընդդիմադիր դաշտում մնալու մասին: Քիչ ավելի ուշ Գեղամյանը հարկ համարեց ակնարկել, թե բոլորովին անհրաժեշտություն չկա «16»-ը նույնացնել ողջ ընդդիմադիր դաշտի հետ, որտեղ եւս կարող են համախոհներ գտնել:

Սակայն հավակնոտության դրսեւորման գագաթնակետը դեռ առջեւում էր, երբ Գեղամյանն ուղղակիորեն հայտարարեց, թե իրենք մի քանի քայլ առաջ են մյուս 15 կուսակցություններից առաջարկած ծրագրով եւ սպասում են, որ մյուսները գան հասնեն իրենց:

Ակնհայտ էր, որ չեղած առավելությունների մասին այս դատողությունները դժկամորեն պիտի ընդունեին «16»-ի ակտիվ մյուս շրջանակները: ՀԺԿ անդամ Գրիգոր Հարությունյանը հայտարարեց, թե իրենց կուսակցությունը դեռ 1998 թ. է հրապարակել սեփական ծրագիրը: Ինչ վերաբերում է միասնական այդպիսի ծրագրին, ապա դա ինչ-որ մեկինը չպետք է լինի, այլ ընդունելի բոլոր 16-ի համար էլ: Այս տեսակետից, ըստ «Ժողովրդի ձայն» պատգամավորական խմբի քարտուղար, ՀԺԿ-ական Վարդան Մկրտչյանի, կարիք չկա խոսել առաջ ընկնելու մասին, քանի որ ե՛ւ ծրագրի, ե՛ւ թեկնածուի հարցերում միավորման մոտեցումն է' զուգահեռ, համատեղ քննարկումների միջոցով հասնել փոխընդունելի տարբերակների:

Սակայն ՀԺԿ-ականներին ոչ այնքան Գեղամյանի ինքնավստահությունն էր անհանգստացնում, որքան նրա այն տեսակետը, թե «16»-ի մեջ «ականներ», դարանակալված կուսակցություններ կան: Եվ որ այդ կուսակցությունները ոչ ուշ, քան դեկտեմբերին ի հայտ են գալու եւ վարկաբեկելու են միավորումը' որակելով անպտուղ, անսկզբունքային եւ անհեռանկարային: Դա հերթական անգամ հիասթափություն է պատճառելու միավորմանը հավատացողներին: Թե որոնք էին, ըստ Գեղամյանի, ապագա «դավաճան» այդ ուժերը, իհարկե, չպարզաբանվեցին: Սակայն այնպիսի տպավորություն էր, թե Գեղամյանն ամեն գնով փորձում է միավորման ներսում թեժացնել առանց այն էլ զգացնել տվող անվստահության մթնոլորտը: Եվ դա մյուսները շատ լավ նկատեցին:

Մասնավորապես «16»-ի անդամ Կոմկուսի խմբակցության ղեկավար Ֆրունզե Խաչատրյանը չափազանց ժամանակավրեպ որակեց Գեղամյանի հայտարարությունը, ասելով, թե ինքը չի կարող հիմա գուշակել' կա՞ն այդպիսի ուժեր միավորման մեջ, կլինե՞ն եւ ո՞րոնք են: Այդուհանդերձ, Խաչատրյանը համարում է, որ եթե իսկապես կան այդպիսի ուժեր, ապա դրանք պետք է բացահայտվեն հենց հիմա, քանի որ հետագայում գուցե ուշ լինի: ՀԺԿ անդամ Գրիգոր Հարությունյանն իր հերթին նշեց, որ միավորման մեջ ընդգրկված ոչ մի կուսակցություն չի ուզում մտածել, թե իրենց հետ, իրենց շարքերում ականներ են գործում:

Ամեն դեպքում, ինչպես ասում են, միավորման մեջ ընկած ցեցն զգացնել է տալիս: Առնվազն տարակուսելի է, թե ինչու է Գեղամյանը «ականների» մասին դատողություններ անում' առանց խոսելու կոնկրետ անուններով ու փաստերով: Կամ, եթե անգամ ընդունենք, որ այդպիսիք կան, ապա ինչո՞ւ է այս գործիչը եւ նրա ղեկավարած կուսակցությունը շարունակում համագործակցել նրանց հետ, դուրս չի գալիս միավորումից: Գուցե շահեկա՞ն է պահպանել միավորման հեղհեղուկ կայունության մնացորդները եւ դրանց վրա խաղալով' դիվիդենտներ պոկել, ինչպես, ասենք, անում են մակաբույծ միջատները...

ԳՈՌ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

Իրավիճակ

Հայաստանի կոմպլեմենտար արտաքին քաղաքականության բաղադրիչներից մեկը ծուլությունն է

Ըստ ԱԳՆ պաշտոնական վեբկայքի՝ Սուրեն Սահակյանը ՌԴ-ում ՀՀ դեսպանն է, հանգուցյալ Լ. Հակոբյանն էլ՝ նախարար

Հայաստանի արտաքին գերատեսչության աշխատակիցները, ավելի ճիշտ՝ դիվանագիտական կորպուսի, հատկապես նախընտրում են «Առավոտ» եւ «Չորրորդ իշխանություն» պարբերականները։ Անշուշտ, ճաշակի հարց է։ ԱԳՆ բարձրաստիճան մի պաշտոնյա, անունը չհիշատակելու պայմանով, հավաստիացրեց, թե արտգործնախարարությունում առավել ժողովրդայնություն են վայելում սկանդինավյան խաչբառերը, անշուշտ՝ մի գավաթ սուրճի հետ։ Արդարեւ, դու ի՞նչ դիվանագետ ես, եթե չես կարողանում խաչբառ լուծել։

Հիմա ըստ էության։

ՀՀ ԱԳՆ-ն ունի ինտերնետային էջ, որի «Link» բաժնի «News Media in Armenia» գլխում ներկայացված են հայաստանյան երեք թերթերի՝ «Առավոտ», «Չորրորդ իշխանություն» եւ «Նորաթերթ» պարբերականների ինտերնետային տարբերակները։ Թե ինչու են հայկական մամուլի նկատմամբ նման խտրական վերաբերմունք դրսեւորել մեր ԱԳՆ-ում, դժվարանում ենք ասել։ Ինտերնետային տարբերակներ ունեն մեր մյուս թերթերը՝ «Ազգը» (չորս լեզուներով), «Հայկական ժամանակ»-ը, «Գոլոս Արմենիի»-ն, «Երկիրը», «Օրրանը»։ Որոշ դիտորդներ, ԱԳՆ աշխատակիցներ հակված են այն կարծիքին, թե պրոֆեսիոնալ առումով, հատկապես երբ խոսքը ՀՀ արտաքին քաղաքականությանն է վերաբերում, «Առավոտն» ու առանձնապես «Չորրորդ իշխանությունն» են որակ ապահովում։ Դիտորդների մի այլ հատված պնդում է, թե ԱԳՆ-ում փորձում են վրեժ լուծել ՀՀ ներկա իշխանություններից, ավելի կոնկրետ՝ Ռոբերտ Քոչարյանից։ Բանն այն է, որ հայրենի ԱԳՆ որոշ օղակներում գերիշխում է «հհշլիպարիտյանական» մենթալիտետը, դիվանագիտական կորպուսի մեծ մասն անցել է Ժիրայր Լիպարիտյանի «դպրոցը»՝ կրելով մեր ամերիկաբնակ հայրենակցի քաղաքական ուղեգիծը, ինչը տրամագծորեն հակասում է Քոչարյանի քաղաքականությանը. այսպիսով՝ ԱԳՆ-ում որոշ օղակներ փորձում են «Առավոտի» եւ «Չորրորդ իշխանության» բերանով արտաքին աշխարհում վարկաբեկել «ղարաբաղյան կլանին», որը «զավթել է լեգիտիմ Տեր-Պետրոսյանի իշխանությունը»։ Սակայն այս տեսակետը դյուրությամբ հերքվում է, եթե, իրոք, ԱԳՆ-ի նպատակը վերոնշյալ երկու թերթերով Քոչարյանին վարկաբեկելն է, ապա ի՞նչ տրամաբանությամբ չի դրվել «Հայկական ժամանակ» օրաթերթը պաշտոնական վեբկայքում։

Մեր կարծիքով՝ ՀՀ ԱԳՆ-ի համապատասխան բաժինը պաշտոնական վեբկայքով քաղաքական խնդիր չի լուծում, այլ պարզապես ծույլ է ու ծրիակեր, ամիսներով, անգամ տարիներով ալարում է ինտերնետային էջը թարմացնել։ Դրա ապացույցը «Նորաթերթ» պարբերականի առկայությունն է էջում, որը չի տպագրվում արդեն երկու տարի։ Ի դեպ, «Նորաթերթի» հովանավորը ոչ անհայտ Արկադի Վարդանյանն էր՝ հայոց աշխարհի փրկիչը, որն այսօր Մոսկվայում է կամ Եվրոպայում։

Քանի որ հասանք Մոսկվա, տեսնենք, թե ով է ՌԴ մայրաքաղաքում ՀՀ դեսպանը։ Ըստ ԱԳՆ վեբկայքի՝ Սուրեն Սահակյանն է։ Եթե այս տեղեկատվությունը ճշգրիտ է, ապա Արմեն Սմբատյանը Երեւանի կոնսերվատորիայի ղեկավարն է։ Ըստ նույն վեբկայքի՝ ՀՀ-ն ԱՄԷ-ում չունի դեսպան, սակայն իրականում ունի Արշակ Փոլադյան, ՀՀ-ում Սիրիայի դեսպանը Համեդ Հասանն է, մինչդեռ իրականում ավելի քան 5 ամիս է արդեն, որ Համեդ Հասանը չէ։

Սակայն որտեղից պատկերացում կազմենք, թե էլ ինչ անհեթեթություններ կարող է թույլ տալ ՀՀ ԱԳՆ-ն եւ ինչքան կարող են ծույլ լինել պաշտոնական վեբկայքի պատասխանատուները, շարունակենք խորանալ ինտերնետային էջի լաբիրինթոսում։ Սանկտ Պետերբուրգում ՀՀ հյուպատոս Ռուբեն Հակոբյանը խորհրդարանի ՀՅԴ խմբակցության փոխնախագահ է ներկայացվում, վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը՝ «Միասնության» նախագահ։ Մի քանի պարբերության ներքեւում, այնուամենայնիվ, նշվում է, որ ՀՀ վարչապետն Անդրանիկ Մարգարյանն է։ Անմիջապես հետեւում են նորանոր անճշտություններ. նշված է, թե Անդրանիկ Քոչարյանը, Գագիկ Մարտիրոսյանը եւ Լեւոն Մկրտչյանը վարչապետի խորհրդականներն են, իսկ Տիգրան Հակոբյանը՝ մամուլի եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչության պետը։ Չհասկացանք, այդ դեպքում ո՞րն է Մերի Հարությունյանի պաշտոնը։ Առավել զավեշտական է վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի կառավարության կազմը. Զավեն Գեւորգյան, Լեոնիդ Հակոբյան (ողորմի հոգուն), Էդուարդ Ղազարյան, Կարեն Գալուստյան, Մուրադ Մուրադյան, Սմբատ Այվազյան եւ այսպես շարունակ։

Նախարարների եւ մյուս ազգանունները վերջանում են «yan»-ով կամ «ian»-ով։ Սա, անշուշտ, ներելի է, եթե հաշվի առնենք, որ մեր դիվանագետների մի մասը գոնե կարգին հայերեն չգիտի, գրում է տառասխալներով։

ՀՀ ԱԳՆ ինտերնետային պաշտոնական էջն անգլերենով է, ինչը նորմալ է։ Սակայն հետեւում է մեկ այլ աննորմալություն։ «Republic of Armenia, Foreign Relations» գլխում շատ համառոտ ներկայացվում են միջազգային այն կազմակերպությունները, որտեղ ՀՀ-ն ունի մշտական ներկայացուցիչներ, այն կազմակերպությունները, որոնց անդամակցում է ՀՀ-ն, ապա շարադրվում է ՀՀ-ի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ ստորագրված պայմանագրերի ցանկը։ Թե ինչո՞ւ է միայն ԱՄՆ-ն առանձնացվում, երբ ՀՀ-ն դիվանագիտական հարաբերություններ է հաստատել աշխարհի ավելի քան 100 պետությունների հետ, ընդհանուր առմամբ կնքել մի քանի հազար պայմանագրեր, համաձայնագրեր, արձանագրություններ, դժվարանում ենք ասել։ Դիվանագիտությունը բարդ արվեստ է՝ սկանդինավյան խաչբառ լուծելուն հավասարազոր մի բան։ Ակամա հիշեցի ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Քերի Քավանոյին, որին հումորով երբեմն Քեռի էին ասում։

Ի դեպ, ԱԳՆ-ում է տեղավորված Ամերիկայի հայկական համագումար (ԱՀՀ) կազմակերպության հայաստանյան մասնաճյուղը։ Այս տրամաբանությամբ, նաեւ հաշվի առնելով ԱԳՆ-ի շենքի ընդարձակությունը, կարելի է նախարարության սենյակներից մի քանիսը տրամադրել օտարերկրյա դեսպանությանը։ Վարձակալությամբ։ Հույսով ենք, սակայն, որ ԱՀՀ կազմակերպությանը կտրամադրվի գրասենյակ որեւէ այլ շենքում։ Անշուշտ, ոչ ՀՀ ազգային անվտանգության նախարարությունում։

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Աղքատությունը Շիրակի մարզում եւ դրա հաղթահարման ուղիները

Ըստ Շիրակի հասարակական կազմակերպությունների միության վերլուծական-տեղեկատվական զեկույցի

Շիրակի մարզի հասարակական կազմակերպությունների միությունը (ՇՀԿՄ), ձգտելով առանձնահատուկ խնդիրներ ունեցող աղետի գոտում եւ հատկապես մարզին վերաբերող մասով գործուն մասնակցություն ունենալ կառավարության «Աղքատության նվազեցման ռազմավարական ծրագրի» մշակմանը, դեռ անցյալ տարվանից նախաձեռնել է ստեղծել համապատասխան մինի-ծրագիր։ Այդ գործում նրան աջակցել է բրիտանական ՕՔՍՖԱՄ ոչ կառավարական կազմակերպությունը։ «Աղքատությունը Շիրակի մարզում եւ դրա հաղթահարման ուղիները» ծրագրի շրջանակներում, մարզի իրավիճակային բնութագրերի վերաբերյալ պետական մարմինների տրամադրած տվյալների եւ սեփական հետազոտությունների (հասարակական հանդիպումներ, քննարկումներ, հարցումներ, կարծիքների ուսումնասիրություններ եւ այլն) ընձեռած նյութի հիման վրա կազմվել է վերլուծական-տեղեկատվական զեկույց։ Գյումրու «Դպիր» հրատարակչությունում վերջերս առանձին գրքույկով լույս ընծայված զեկույցը տարբեր կողմերով վեր է հանում Շիրակի մարզում աղքատության առանձնապես բարձր մակարդակի պատճառները, հետեւանքները, առաջարկում դրանց հաղթահարմանն ուղղված միջոցառումների որոշակի շրջանակ։

Հիշյալ պատճառներից գլխավորն այստեղ, ինչպես հայտնի է, երբեմնի հզոր արդյունաբերական ներուժի կորուստն է։ Ինչպես նշվում է ուսումնասիրության մեջ, խորհրդային տարիներին միայն Գյումրի քաղաքում գործում էին 38 արդյունաբերական ձեռնարկություններ, որոնցում աշխատում էր մոտ 37 000 մարդ։ Երկրաշարժի հետեւանքով ոչնչացվել է արտադրական կարողությունների 70 տոկոսից ավելին։ Այսօր ամբողջ մարզում այդ ոլորտում ընդգրկված աշխատողների թիվը հաշվարկով ընդամենը 8500 է (նախկին մոտ 50 հազարի դիմաց), որը եւս իրական պատկերը չէ։ Մարզի տարածքում գործող ձեռնարկությունների արտադրական կարողությունները հիմնականում օգտագործվում են 5-10 տոկոսով։ Իսկ ձեռնարկություններից 29-ը անցյալ տարի ընդհանրապես արտադրանք չեն թողարկել։ Շիրակի մարզի արդյունաբերության զարգացման համար օտարերկրյա կամ տեղական ներդրումային ծրագրերի բացակայության պատճառը, ինչպես նշվում է, ներդրումային բարենպաստ պայմանների բացակայությունը եւ տեղի ձեռնարկությունների կողմից արված առաջարկությունների ոչ հրապուրիչ լինելն է։ Այս իրավիճակում հույժ կարեւորվում է համապատասխան քաղաքականության միջոցով պետական աջակցության դերը, առանց որի անհնար է ապահովել հիմնախնդրի, դրանով եւ բնակչության զբաղվածության հարցի լուծումը։

ՀՀ սոցապ նախարարության զբաղվածության ծառայության անցյալ տարվա նոյեմբերի 1-ի տվյալներով՝ մարզի աշխատուժի ընդհանուր թվաքանակը կազմել է 128,6 հազար մարդ, որից որպես գործազուրկ գրանցված են եղել 29,3 հազարը։ Ենթադրվում է, որ ավելի բարձր է «թաքնված» գործազրկության ցուցանիշը։ Զբաղվածության մակարդակի տեսակետից վիճակն առավել ծանր է Գյումրի, Մարալիկ քաղաքներում, Աշոցքի, Ամասիայի գյուղական շրջաններում։

«Աղքատությունը Շիրակի մարզում եւ դրա հաղթահարման ուղիները» ծրագրի շրջանակներում իրականացված դիտարկումներն ու հետազոտությունները ցույց են տվել, որ վերջին տարիներին իրար հաջորդած արտակարգ իրավիճակները (երկրաշարժ, շրջափակում, պատերազմ) եւ սոցիալ-տնտեսական ծանր պայմանները պատճառ են դարձել ընտանիքներում մարդկանց հոգեկան ոլորտի ֆունկցիոնալ փոփոխությունների։ Դրանք արտահայտվում են տարբեր բացասական հոգեվիճակների, ճանաչողական գործընթացների փոփոխության, վեգետատիվ համակարգության բացասական դրսեւորումների ձեւով։ Անկախ սեռից, հատուկ հոգեկան լարվածություն է գրանցվել միջին եւ բարձր տարիքի անձանց շրջանում։ Սոցիալական աշխատող-հոգեբանի մեկնաբանությամբ, ստեղծված դժվարությունները չեն կարող իրենց հետեւանքները չթողնել հատկապես երիտասարդների արժեքային կողմնորոշման համակարգի, նրանց ուղղվածության, աշխատանքային գործընթացների ձեւավորման վրա։

Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական դժվարությունների համապատկերում, հատկապես Գյումրի քաղաքում տնտեսության կաթվածահար վիճակը, զանգվածային գործազրկությունը մեծացնում են սոցիալական ապահովության միջոցառումների դերը։ Մյուս կողմից, այստեղ եւս շատ բան կախված է հենց տնտեսության զարգացման մակարդակից։ Ուստի, ըստ զեկույցի հեղինակների, առաջիկա տարիներին սոցիալական ապահովության ռազմավարությունն ըստ ոլորտների պետք է նպատակաուղղված լինի, նախ, բնակչության զբաղվածության օպտիմալ մակարդակի ապահովմանը, սոցիալական տարբեր ռիսկերից քաղաքացիների ապահովագրության համակարգերի ներդրմանը։ Մինչդեռ, նույն գնահատմամբ, բնակչության կենսամակարդակի անկումը, սոցիալական արդարության սկզբունքի խախտումն ու հասարակության բեւեռացումը նաեւ այս ոլորտի բարեփոխումների հետ մնալու հետեւանք են։ Մարզի բնակչության լայն զանգվածների համար անհասանելի է նույնիսկ տարրական բժշկական օգնությունը։

Մարզում անհանգստացնող է մնում ծնունդների թվի նվազումը։ Եթե 1991 թվականին միայն Գյումրիում եղել է 4775 ծնունդ, ապա 2000-ին ամբողջ Շիրակի մարզում այդ թիվը իջել է մինչեւ 352[illegible], իսկ 2001 թվականին՝ 2650։ Գլուխ են բարձրացրել սիրտ-անոթային եւ ուռուցքային հիվանդությունները, որոնք շատ ավելի «երիտասարդացել» են։ Զգալիորեն աճել են նաեւ շնչառական ու նյարդային համակարգերի հիվանդությունները, մեծացել է շաքարախտով հիվանդների եւ հոգեկան հիվանդների թիվը, զգալիորեն՝ հատկապես երիտասարդների շրջանում։ Իսկ հիվանդները բժիշկներին դիմում են միայն ծայրահեղ դեպքերում։

Ըստ ծրագրի շրջանակներում կատարված սոցիոլոգիական հարցումների (հարցվել է 365 մարդ), աշխատողների թվի 67 տոկոսը մասնագիտությամբ չի աշխատում։ Հարցված յուրաքանչյուր չորս ընտանիքից մեկում կան երեխաներ, որոնք նյութական եւ այլ պատճառներով դպրոց կամ այլ կրթական հաստատություն չեն հաճախում։ 44 տոկոսը ծրագրել է հեռանալ այլ մարզ կամ արտերկիր։ Որպես մարզի ներկայիս սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամի գլխավոր պատճառներ նշվել են նախ աշխատատեղերի բացակայությունը, երկրորդ՝ կառավարության անտարբերությունն ու կոռուպցիան, եւ նոր միայն՝ երկրաշարժի հետեւանքները, շրջափակումը, արցախյան պատերազմը։

Հասարակայնության հետ կազմակերպված հանդիպումների, քննարկումների ընթացքում հնչել են առկա հիմնախնդիրների լուծման տարբեր առաջարկություններ, որոնց մի մասը դրվել է զեկույցում ներկայացված առաջարկությունների հիմքում։ Մասնավորապես կարեւորվում են հաշմանդամներին, տարեցներին (մանավանդ որեւէ կողմնակի աջակցություն չունեցող միայնակներին) տրվող թոշակների ավելացումը՝ գոնե նրանց նվազագույն կենսապահովման հաշվարկով, միջին աշխատավարձից ցածր վաստակ ունեցողների համար բացասական հարկ սահմանելը, նոր աշխատատեղերի ստեղծման քաղաքականության հետ գործազուրկների վերամասնագիտացման, գործարարության զարգացումը խթանող միջոցառումների ծավալումը եւ այլն։ Առաջարկվում է մարզի արդյունաբերական ձեռնարկությունների վերագործարկման համար տրամադրել ֆինանսական օգնություններ տարբեր աղբյուրների միջոցով՝ ընդհուպ պետական բյուջեից ուղղակի ֆինանսավորումը, պետական համակողմանի աջակցություն ցուցաբերել տարածաշրջանի տնտեսական հավասարակշռությունը պայմանավորող բազային ընկերությունների նկատմամբ, խթանել մասնակցությունը արդյունաբերական ձեռնարկությունների միջմարզային, ներհանրապետական եւ միջպետական կոոպերացիային։ Օրակարգային են համարվում մարզի եւ հատկապես Գյումրի քաղաքի՝ որպես թեթեւ արդյունաբերության կենտրոններից մեկի դերի վերականգնումը, տեղի գիտական ներուժի օգտագործմամբ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման խթանումը եւ այլն։

Զեկույցում ներկայացված են առաջարկություններ նաեւ կրթական բարեփոխումների, առողջապահության, համայնքների զարգացման վերաբերյալ եւ այլն։

ԳԵՂԱՄ ՄԻՐԶՈՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՈՐՈՇՄԱՄԲ

Էդուարդ Շեւարդնաձե՝ Կովկասի Սադդամ Հուսեյնը

Պուտինը Վրաստանի նախագահին մեկամսյա վերջնագիր է ներկայացրել

Երեկ ու երեկոյան ԱՄՆ նախագահը ՄԱԿ-ի ամբիոնից պետք է ելույթ ունենար՝ ողջ աշխարհին տեղեկացնելով, թե ինչ ապագա է սպասում Իրաքի ղեկավար Սադդամ Հուսեյնին: Սեպտեմբերի 11-ին ՌԴ նախագահը, առաջ անցնելով իր ամերիկացի պաշտոնակցից, հայտարարեց, որ եթե Էդուարդ Շեւարդնաձեն մեկ ամսվա ընթացքում կարգուկանոն չհաստատի Պանկիսում, ապա Ռուսաստանը կգործադրի ՄԱԿ-ի կանոնադրության 51-րդ հոդվածը, համաձայն որի կազմակերպության յուրաքանչյուր անդամ պետություն իրավունք ունի միանձնյա կամ հավաքական ինքնապաշտպանության:

Վերջերս ՌԴ ԶՈւ գլխավոր շտաբի միջազգային հարցերով նախկին պատասխանատու Լեոնիդ Իվաշովը «Սովետսկայա Ռոսիա» թերթում տպագրած հոդվածում (արտատպվել է **«Ազգում»**, 23.08.2002 թ.) կարծիք էր հայտնել, թե «Ռուսաստանն ամեն դեպքում Վրաստանում կներքաշվի արկածախնդրության մեջ, կովկասյան աշխարհաքաղաքական նախագծի հեղինակների ծափահարությունների ներքո եւս մի քայլ կկատարի դեպի ինքնակործանում: Ժամանակային առումով դա ըստ ամենայնի կհամընկնի Իրաքի եւ ողջ արաբական աշխարհի դեմ ամերիկա-իսրայելյան ագրեսիային: Այդ ժամանակ Ռուսաստանը կրկին կհայտնվի «իսլամական ահաբեկչության դեմ պայքարող մարտիկների» շարքում՝ ավելի ու ավելի կորցնելով ինքնուրույն դերը համաշխարհային քաղաքականության մեջ՝ դառնալով օբյեկտ օտար խաղում»:

«Գազետա» ռուսական թերթը նկատում է. «Արդեն այսօր կարելի է վստահորեն կանխատեսել, որ Շեւարդնաձեի խնդրանքը միջազգային հանրությանը եւ ԱՄՆ-ին՝ Վրաստանը պաշտպանել Ռուսաստանից, անարձագանք է մնալու: Պուտինի աննախադեպ հայտարարության ոճը եւ ժամկետը վկայում են, որ Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի եւ Մեծ Բրիտանիայի միջեւ կնքվել է գործարք՝ Իրաքի դիմաց Վրաստանը»: Ավելի հստակ՝ Մոսկվան հավանություն է տալիս Իրաքի նկատմամբ ամերիկյան ագրեսիային, փոխարենը Վաշինգտոնը Պանկիսի կիրճի հարցում աչք է փակում, ռուսներն ինչ ուզում են թող անեն:

Պուտինի հայտարարության մեջ վերջնագրի տոնով ասվում է. «Այսօր ոչ ոք չի կարող հերքել, իսկ դա մեզ բացարձակապես հայտնի է եւ հաստատվում է օտարերկրյա տեղեկատվական աղբյուրներով, որ Վրաստանի տարածքում են նրանք, ովքեր մեղսակից են մեկ տարի առաջ ԱՄՆ-ի դեմ իրականացված ահաբեկչությանը, ինչպես նաեւ ՌԴ բնակելի շենքերը պայթեցնողները: Մենք պահանջում ենք անհապաղ հանձնել նրանց»: Թերեւս պատահական չպետք է համարել մի քանի օր առաջ ամերիկյան CBS հեռուստաընկերության լուրը, համաձայն որի սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչություն իրականացնողները՝ «Ալ Ղաիդան», թաքնվում են նաեւ Պանկիսում, իսկ «Վաշինգտոն փոստը» գրեց, թե Շեւարդնաձեն ի վիճակի չէ կարգուկանոն հաստատել ահաբեկիչների կիրճում:

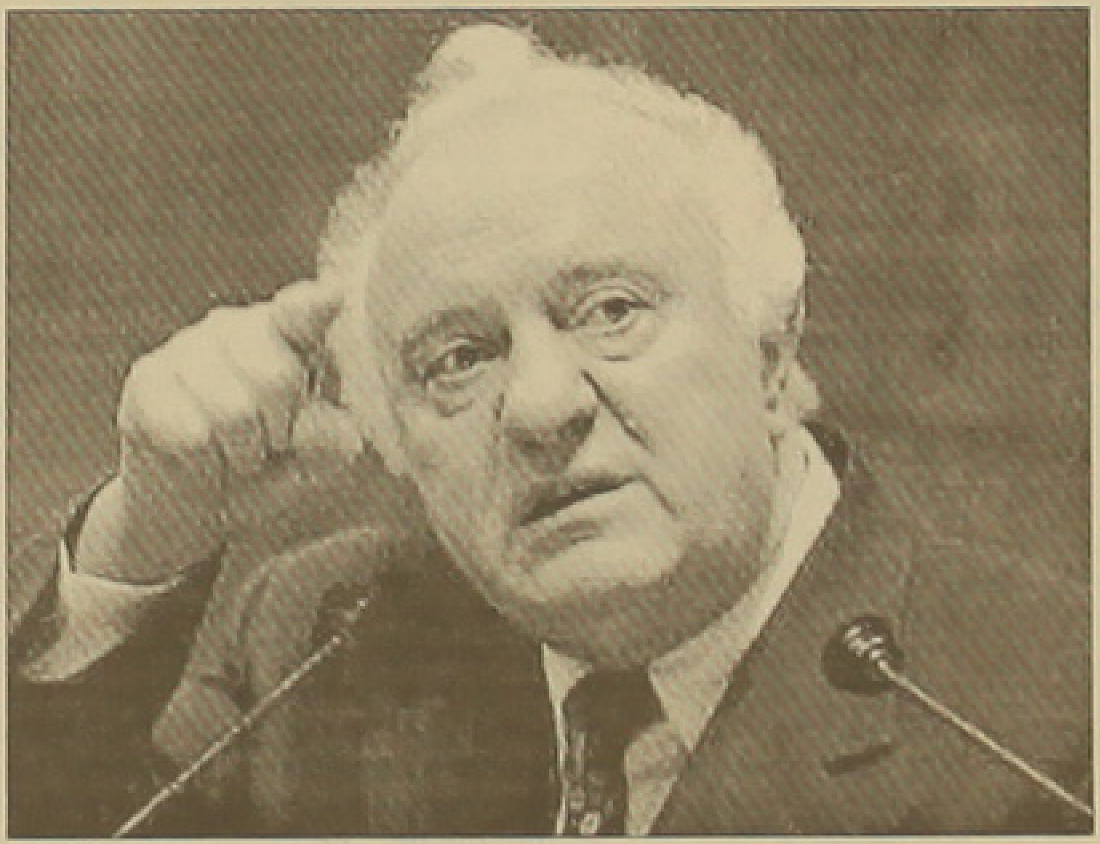

Պուտինի հայտարարությունից մի քանի ժամ անց Վրաստանի նախագահը հանդիպեց լրագրողներին: «Սակինֆորմ» գործակալությունը մեջբերում է Էդուարդ Շեւարդնաձեի առաջին արձագանքը. «Խուճապի մատնվելու եւ տագնապի հիմքեր չեմ տեսնում: Չեմ կարծում, թե Ռուսաստանը կգնա այնպիսի արկածախնդրության, ինչը, փաստորեն, կազդարարի նրա բարոյական եւ հոգեբանական պարտությունը ողջ աշխարհի աչքում»: Շեւարդնաձեն ասել է, թե Պանկիսի խնդիրը հիմնականում կարգավորված է, «եթե չեմ սխալվում՝ այնտեղ մնացել է 30-40 մարդ՝ քրեական տարրեր, մեր իրավապահ կառույցներն անում են հնարավորը նրանց ձերբակալելու համար»:

Փաստորեն, Շեւարդնաձեն հերքում է ռուսական կողմի պնդումները, որ Պանկիսում մի քանի հարյուր ահաբեկիչներ կան: Պուտինը Շեւարդնաձեից պահանջում է. առաջին՝ անհապաղ Ռուսաստանին հանձնել Պանկիսում եւ Վրաստանում բույն դրած ահաբեկիչներին, որոնց մի մասը ՌԴ քաղաքացիներ են, երկրորդ՝ ռուս-վրացական սահմանում ձեւավորել «անվտանգության գոտի», թույլ չտալ ահաբեկիչներին այլեւս Վրաստանի տարածքով ներխուժել Ռուսաստան: Վրացական «Ռուսթավի-2» հեռուստատեսությամբ Շեւարդնաձեն երեկ հայտարարել է, թե նպատակ ունի Պուտինի հետ հեռախոսազրույց վարել, «շատ հարցեր պարզաբանել»: Հինգշաբթի օրը նախատեսված էր նաեւ Շեւարդնաձեի հանդիպումը խորհրդարանի խմբակցությունների հետ, ինչպես նաեւ անվտանգության խորհրդի նիստ:

Եթե իրոք Ռուսաստանը Վրաստանին պատերազմ հայտարարի, իսկ առանց Թբիլիսիի թույլտվության ռուսական զորքերի Պանկիս մտնելը հավասարազոր է ռուս-վրացական պատերազմի, ապա նախ եւ առաջ անհրաժեշտ է ՌԴ Պետդումայի վերին պալատի հավանությունը: Երեկ վերին պալատի անվտանգության եւ պաշտպանության հարցերով հանձնաժողովի նախագահ Վիկտոր Օզերովը «Նովոստի» գործակալությանն ասել է, որ Պետդուման հավանություն կտա Պանկիսի կիրճում ռուսական զինուժի գործողություններ սկսելուն:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Նորածին հսկա

Համբուրգի ծննդատներից մեկում լույս աշխարհ է եկել ռեկորդային չափերով մի մանկիկ. նրա քաշը 7480 գրամ է, հասակը՝ 62 սմ: «Գերմանական ալիք» ռադիոկայանի հաղորդման համաձայն, արդեն «Սուպերբեբի» մականունն ստացած տղան ծնվել է կեսարյան հատումով: Կլինիկայի բժիշկ Վոլֆ Կեռները լրագրողներին հայտնել է, որ նորածինը եւ նրա 34-ամյա մայրն իրենց լավ են զգում: Գերմանիայի դաշնային վիճակագրական գերատեսչության տվյալներով, նորածին գերմանացիների քաշը հազվադեպ է անցնում 4 կիլոգրամից, իսկ հասակը լինում է 50-55 սմ: Համբուրգի «Սուպերբեբին» բոլոր ցուցանիշներով գերազանցում է իր նախորդներին:

Միգրացիայի հարցերին նվիրված կոնֆերանս Հելսինկիում

Ստրասբուրգից ստացված լուրը տեղեկացնում է, որ Եվրախորհուրդը սեպտեմբերի 16-17-ը Հելսինկիում «Ֆինլանդիա դահլիճում» նախարարների մակարդակով անցկացնելու է հանդիպում, որին մասնակցելու են ավելի քան 20 երկրներ, որոնց թվում Եգիպտոսն ու Մարոկկոն՝ առաջին անգամ:

Հանդիպումը երկուշաբթի օրը, ժամը 9-ին բացելու են Եվրախորհրդի գլխավոր քարտուղար Վալտեր Շվիմերը եւ ՄԱԿ-ի 55-րդ գլխավոր ասամբլեայի նախագահ, Ֆինլանդիայի նախկին վարչապետ Հարի Հոլկերին:

Հանդիպում-խորհրդակցությունը քննարկելու է հիմնականում միգրացիայի հարցերը: Առաջարկվելու է հիմնել Եվրախորհրդին կից մի «դիտակետ», որը հնարավորություն կունենա մշակել միասնական մարտավարություն Եվրոպայում՝ միգրացիայի հետ կապված խնդիրներում: Նոր կառույցը նաեւ երկխոսություն ծավալելու հնարավորություն կտա այն երկրների միջեւ, որտեղից գալիս են եւ որտեղ գնում են գաղթական փախստականները: Գլխավոր նպատակներն են այդ շարժումը հսկելը, հնարավորին չափ կարգավորելը եւ առավել հանդուրժողական մթնոլորտի ստեղծումը նրանց համար:

Կոնֆերանսը նաեւ անդրադառնալու է մարդավաճառությունը եւ նախատեսելու է խստագույն պատիժներ այդ գործով զբաղվողներին:

Սեպտեմբերի 15-ին Հելսինկիի «Սկանդիկ հոթել կոնտինենտալի» դահլիճում տեղի է ունենալու բրիֆինգ, իսկ սեպտեմբերի 17-ին՝ մամուլի ասուլիս «Ֆինլանդիա դահլիճում» վերոհիշյալ կոնֆերանսի առնչությամբ:

Հ. Շ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ամերիկյան 5-րդ նավատորմը՝ բարձր մարտավիճակում

Պարսից ծոցում ԱՄՆ ռազմածովային նավատորմը բերված է բարձր մարտավիճակի: «World Tribune» ինտերնետային հրատարակությունը պնդում է, որ նավատորմի հրամանատարությունը նման հրաման է ստացել այն լուրերի կապակցությամբ, թե «Ալ Ղաիդան» որոշել է գրոհել նավթատար նավերը:Բահրեյնում տեղաբաշխված 5-րդ նավատորմի ռազմանավերը եւ 4000-անոց անձնակազմը ծառայություն են սկսել «Դելտա սպառնալիքի մակարդակ» ռեժիմով: Դա ամերիկյան բանակում սահմանված ամենաբարձր մարտավիճակն է: Տարածաշրջանում ամերիկյան բանակի մյուս ստորաբաժանումներին հրամայված է պահովել «Չարլի սպառնալիքի մակարդակ», որը «Դելտայից» փոքր-ինչ ցածր է: Նավատորմի հրամանատարության տարածած հայտարարության մեջ մասնավորապես նշվում է, որ ռազմանավերի հրամանատարները պարտավոր են չափազանց զգոն լինել Որմզդի եւ Բաբ էլ Մանդեբի նեղուցներով անցնելիս:

Եվրոպայում ամերիկյան դեսպանատներն ստացել են փոշի պարունակող ծրարներ

Եվրոպական մի շարք երկրներում ԱՄՆ դեսպանությունները սեպտեմբերի 11-ին ստացել են անհայտ փոշի պարունակող ծրարներ: Բեռլինում ամերիկյան դեսպանության մամլո քարտուղար Մարկ Սմիթը Ասոշիեյթեդ պրես գործակալության թղթակցին հայտնել է, որ նմանօրինակ ծրարներ են ստացել Մյունխենի, Համբուրգի, Լայփցիգի, Դյուսելդորֆի եւ Ֆրանկֆուրտի ամերիկյան ներկայացուցչությունները: ԱՄՆ դիվանագիտական ներկայացուցչությունները փոշի պարունակող ծրարներ են ստացել նաեւ Հռոմում եւ Կոպենհագենում: Փոշու վտանգավոր լինելու վերաբերյալ վկայություններ առայժմ չկան: Մարկ Սմիթը տեղեկություն չունի, թե որտեղից են ստացվել այդ բոլոր ծրարները: Մինչդեռ Դանիայի իշխանությունների տվյալներով, Կոպենհագենում հայտնված ծրարներն առաքվել են Ֆրանսիայից:

Անվտանգության միջոցառումներ Կալիֆոռնիայում

Կալիֆոռնիայի նահանգապետ Գրեյ Դեյվիսը կարգադրել է ձեռնարկել անվտանգության կտրուկ միջոցներ, որոնք գործելու են մինչեւ ուրբաթ: Ամբողջ նահանգում անցկացվում են ոստիկանության ստուգայցեր, իսկ ճանապարհային ոստիկանության 5400 աշխատակիցներ որուգիչեր վերահսկում են մայրուղիները: ՌԻԱ գործակալությունը հաղորդում է, որ առանձնակի կարեւորություն է տրվում Սան Ֆրանցիսկոյի խորհրդանիշը դարձած «Ոսկե դարպաս» կամրջին: Կամրջով անցնող բոլոր ավտոմեքենաները մանրակրկիտ ստուգման են ենթարկվում: Կամրջի վերեւում պարեկություն են անում ուղղաթիռներ եւ օդանավեր: Բեռնատարների ստուգումները դանդաղեցնում են երթեւեկությունը, բայց վարորդներն ըմբռնումով են վերաբերվում:

«Ցահալը» Ռամալլայի մոտ պայթեցրել է հույն ուղղափառ եկեղեցի

«Hellenic Forum» ինտերնետային էջից տեղեկանում ենք, որ իսրայելյան զորքերը պայթեցրել են հույն ուղղափառ պատմական մի եկեղեցի Աբբուդ գյուղում, Ռամալլայի մոտ: Պաղեստինի ղեկավարությունը դատապարտել է «Ցահալի» զորքերի գործողությունները, որոնք ինքնապաշտպանության անվան տակ հողին են հավասարեցնում սրբավայրեր, իսկ Պաղեստինի քրիստոնյա համայնքը ողջ աշխարհի քրիստոնյաներին կոչ է արել դատապարտել քրիստոնեական սրբավայրերի նկատմամբ ագրեսիան: «Երբ ավերվում է հրեական սինագոգը, հրեաները դժոխային աղմուկ են բարձրացնում, դա որակում հակասեմիտիզմ եւ նացիզմ, բայց երբ իսրայելական զորքերն ավերում են քրիստոնեական եկեղեցիները, մահմեդական մզկիթները, աշխարհը լռում է», ասել է Աբբուդի գյուղացիներից մեկը:

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Կոֆի Անան. «Իրաքի խնդիրը լուծվելու է ՄԱԿ-ում»

ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանը կազմակերպության ընդհանուր ժողովում երեկ ելույթ ունենալով՝ ընդգծեց, որ միայն ՄԱԿ-ը կարող է որոշում ընդունել Իրաքի դեմ ռազմական ուժ գործադրելու վերաբերյալ: ԱՄՆ-ի նախագահ Ջորջ Բուշը նույն օրը ՄԱԿ-ի ամբիոնից խոսում էր ինքնապաշտպանության իրավունքի մասին: Կոֆի Անանը, սակայն, նշեց, որ «միջազգային խաղաղությանն ու անվտանգությանն սպառնացող վտանգի դեպքում ոչինչ չի կարող փոխարինել ՄԱԿ-ի որոշումների օրինականությանը»:

Կոֆի Անանը նաեւ կրկնեց իր կոչը իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության կարգավորմանն ուղղված միջազգային խորհրդաժողովի հրավիրման անհրաժեշտության վերաբերյալ: Ռոյթեր գործակալությունը հաղորդում է, որ ԱՄՆ-ն վերապահումով է մոտենում նման խորհրդաժողովի հրավիրման գաղափարին:

Գլխավոր քարտուղարի ելույթը հիմնականում նվիրված էր Իրաքի խնդրին: «Եթե որեւէ երկիր հաճախ է դիմում միջազգային հաստատություններին, հարգելով ընդունված արժեքները եւ ընդունելով համապատասխան պարտավորություններ, ապա մյուս երկրները կվստահեն եւ կհարգեն նրան», ընդգծեց Կոֆի Անանը, շեշտելով, որ նույնիսկ ամենահզոր պետությունները պարտավոր են «միջազգային կազմակերպություններում մյուս պետությունների հետ գործակցել իրենց նպատակներին հասնելու համար»:

Օրերս ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարն արդեն հայտարարել էր, թե Իրաքի վրա հարձակվելը «խելամտություն» չէր լինի» եւ կտրեր միջազգային լարվածությունը: Ճիշտ է, Իրաքը խախտում է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի բանաձեւերը, բայց նախքան պատերազմ սկսելը հարկավոր է այնտեղ վերադարձնել ՄԱԿ-ի զինվորական տեսուչներին, որպեսզի աշխարհը համոզվի, որ Իրաքի զանգվածային բնաջնջման զենքերը կազմաքանդված են: 1990 թ. Քուվեյթի զավթումից ի վեր սա ՄԱԿ-ի նախապայմանն է հակաիրաքյան պատժամիջոցները վերացնելու համար:

Իրաքի դեմ ռազմական գործողությունները եւս չեն բացառվում, բայց պետք է ձեռնարկվեն միայն ՄԱԿ-ի թույլտվությամբ: «Եթե Իրաքը շարունակի համառել, ապա Անվտանգության խորհուրդը ստիպված կլինի համապատասխան քայլերի դիմել», այս կապակցությամբ ակնարկեց Կոֆի Անանը:

Պ. Ք.

Ժամանակ եւ ոգի

Հ. Լեւոն Զեքիյանի «Հայապատում» գրքի առիթով

Ամեն նոր գրքի ծնունդ, մանավանդ համասարած ոգեգրկության մեր ժամանակներում, ինքնին իրադարձություն է, իսկ եթե նոր գիրքը լույս է տեսել Լեւոն Զեքիյանի հեղինակությամբ, ուրեմն գործ ունենք մշակութային իրադարձության հետ:

«Հայապատումը» մի տպավորիչ խճանկար է, խճանկար գործված սիրո եւ ոգու շաղախով, որի գունագեղ խիճերը ոչ միայն չեն խճողում պատումը, այլեւ յուրաքանչյուրը իր գույնը բերելով միասնաբար վերակերտում են մեր ազգային հավաքի դիմապատկերը՝ իր լույս ու ստվերով:

Եվ որքան էլ հատորը առաջին հայացքից իր թեմատիկայով տարասեռ թվա (գիտական հոդված եւ գրախոսական, ակնարկ, ուղեգրություն, զրույց, հուշեր),- ամենուր իշխում է ուղղորդիչ գաղափարը, այն է՝ մի թելի վրա շարահարել եւ ի ցույց դնել հայոց ինքնության արմատները, որպես ազգապահպան հզոր կռվան:

Գիրքը պայմանականորեն բաժանված է 9 մասերի, որոնց աշխարհագրական շառավիղները ձգվում են ծայրեծայր Սփյուռքի գաղթօջախներով, որպես հիմնական առանցք ունենալով մայր հայրենիքը: Անխտիր բոլոր հրապարակումներում ձգողության լիցքերը ուժավորում են Հայը, Հայաստանը, Հայրենին, Հայերենը, շեշտավորելով մնայուն կամ անցողիկ արժեքների մի բազմաբուրգ պրիսմակ, որի ամեն նիստը համազգային որեւէ մտահոգության ստույգ արտացոլանքն է:

Ինձ համար անակնկալ բացահայտում էր Լեւոն Զեքիյանի գրական օժտվածությունը: Ճամփորդական նոթերը երեւակում են ճշմարիտ հրապարակագրին սուր դիտողականություն, նրբին ճաշակ, բնանկարչի թանձր վրձնահարվածներ, բնորոշը երկրորդականից զատելու, փաստերն ու երեւույթներն ընդհանրացնելու բացառիկ հմտություն:

Բնավ չափազանցություն չի լինի, եթե ասենք, որ նրա գրիչը տեղ-տեղ ներխուժում է գեղարվեստական արձակի կալվածները, ինչպես «Գեղարդի նուռը» գողտրիկ պատկերն է իր այլաբանական իմաստով. «Գեղարդի նուռն էր ասիկա, սեղանիս վրայ: Անոր կրակէ հատիկներուն մէջէն կը հոսէր պատմութիւնը՝ զոր կը փնտռէի, յիշատակներու աւիշը ժամանակի յորձանքին յաղթելու չափ թարմ եւ կենսառոյգ»: Ինչպես «Ծիծեռնակաբերդ» հուշապատումը մեր սուրբ նահատակների ոգեկոչման անկրկնելի մի դրվագ: Ինչպես «Բազմադարեան նուագ, մշտանորոգ արձագանգ» ծոներգությունը Մեսրոպյան գրերին, հույզի ու հիացումի կայծկլտուն խտացում, որից չեմ կարող զսպել գայթակղությունս մի հատված մեջբերելու.

«Երգ մը կքխի դարերու ընդերքէն: Երգ մը խորհրդաւոր եւ հզօր, աղեխարշ եւ զգլխիչ:

Երգը բիբլիական գետերով պտըտած մայր հողին, երգը վայրագ հովերու օրօրած դաշտերուն: Հայրենի ձիւնապատ կատարներուն նման սլացիկ, լեռնալիճերու կապոյտին պէս վճիտ: Մեր արիւնոտ արցունքներուն այրող հեւքերով, ու մեր դափնեվարդերու բոյրին օծութեամբ»:

Առանձին շարք են կազմում գրքում ժողովված խմբագրականները: Այս հանգամանքը հատուկ շեշտադրում եմ՝ հիշելով ու հիշեցնելով, որ այսօր թե Սփյուռքում եւ թե Հայաստանում (ի բացառյալ թերեւս Հասսեճյանի «Մարմարան» եւ Ավետիսյանի **«Ազգը»**) չափանիշերի տեսակետից մամուլը միշտ չէ, որ ինքնություն է բռնում: Չընթացս փաստենք, որ ինչպես «Հայ ընտանիք» պարբերաթերթին, այնպես էլ «Բազմավէպ» հանդեսին աշխատակցելիս Լեւոն Զեքիյանն իրեն դրսեւորել է որպես լայնախոհ խմբագրապետ՝ որդեգրելով հետեւյալ դրվատելի սկզբունքը՝ հայագիտական տպագիր խոսքի զորությունն ու զորեղությունը, Մխիթարյանների հարկի տակ իսկ, հնարավոր է ապահովել՝ հեղինակային շրջածիրի մեջ համախմբելով ժամանակի կրոնական եւ աշխարհիկ բոլոր կարող ուժերը: Սովորաբար մամուլի հրապարակումները կարճակյաց են, պատկերավոր ասած՝ թիթեռի կյանք ունեն: Մինչդեռ հայր Լեւոնի խմբագրականները, գրված երեք տասնամյակ առաջ, այսօր էլ չեն կորցրել իրենց այժմեականությունը. Սբ. Ղազարի հայավանդ գանձերը ոչ իբրեւ թանգարանային նմուշ, այլ կենսականորեն պահպանելու հորդորը, հայագիտական միջազգային ընկերություն ստեղծելու ծրագիրը, ահագնացող արտագաղթի պայմաններում «Եղբայր եմք մեք» պատգամին փարելը, ազգային արժեքները աշխարհին թարգմանաբար ներկայացնելը եւն, եւն: Այս շարքը վկայում է հեղինակի վերլուծական մտքի խորության մասին, արմատական երեւույթների զարգացման հեռապատկերը ուրվագծելու, նաեւ մատը համազգային վերքերի վրա դնելու կարողության մասին, որոնց դարմանումը, չնայած տեւական ընթացքին, բախտորոշ է հայ ինքնությունը օտար ափերում պահպանելու, ժողովրդի հարատեւման եւ հայատեւման կամքը բորբոքելու համար:

Սակայն որքան էլ բարեբանենք հայր Լեւոնի ներդրումը մեր հոգեւոր մշակույթի այս կամ այն մարզում, նրա նախընտրությունը գիտական գործունեությունն է՝ արգասավոր նվիրաբերումով, ինչը Հայրենիքը գնահատել է ըստ արժանվույն՝ ընտրելով Ազգային ակադեմիայի պատվո անդամ: Հայագիտությանը մատուցած նրա ծառայություններին անտեղյակ մեկը կարող է ծանոթանալ գրքի շապիկին զետեղված համառոտ կենսագրականին, որ ներկայացնում է նրա հայագիտական ծանրակշիռ վաստակը՝ 100-ից ավելի հոդված եւ շուրջ 15 մենագրություն տարբեր լեզուներով: Այս գնահատելի ժառանգության մեջ առանձնահատուկ տեղ ու դեր ունեն մեր գաղթօջախների ուսումնասիրությունները, մասնավորաբար հայիտալական մշակութային կապերի համակողմանի քննությունը:

Զինված Մխիթարյան հայրերի մեղվաջան աշխատասիրությամբ, պրպտելով մեծաթիվ սկզբնաղբյուրներ, հայր Լեւոնը հիմնովին սպառում է նյութը՝ հարթելով առագա հայագետների ճանապարհը՝ աշխարհասփյուռ մեր մյուս բեկորների պատմությունը ամբողջացնելու, նրանց երկրորդ՝ արդեն գրոց կյանք պարգեւելու գործում:

Մեր գնահատականը գրքին թերի կլիներ, եթե անտեսեինք մի իրողություն, որը հետզհետե համազգային տագնապի, եթե չասենք աղետի նոր դուռ է բացում: Խոսքը հայերենի ուղղագրության շուրջ թեժացող աղմուկի մասին է, որ գլորվող ձնագնդի նման թափ ու ծավալ առնելով՝ պատուհասում է երկու հատվածների միասնացման ջանքերին՝ ակամա ջուր լցնելով մեր դարավոր թշնամիների ջրաղացին: Ուղղագրության հարցը հավասարապես եւ նույն անզիջում համառությամբ շահարկվում է թե Սփյուռքում, թե Հայաստանում: Անշուշտ, ստեղծված գորդյան հանգույցը քակելու ճիգը կարելի է հասկանալ եւ արդարացնել, ի վերջո կան ելակետային հիմնախնդիրներ, որոնք կանխորոշում են ազգի հեռագա ճակատագիրը, եւ նման դեպքերում զիջողությունը կամ նահանջը կարող են հանգեցնել անդառնալի կորուստների: Բայց անկարելի է հասկանալ, առավել եւս արդարացնել այն անհաշտ-թշնամական ատելությունը, որ հայ գրագետը տածում է լեզվական խրամատի հակառակ կողմում դիրքավորված հայ գրագետի նկատմամբ, եւ մանավանդ այն զինանոցը, որի գործադրումը ՍԱԿ-ը պիտի արգելեր իբրեւ ազգակործան պատերազմի միջոց: Եվ իմ մեջ օր-օրի արմատ է գցում

կասկածը, թե բեմառաջքում խաղարկվող այս ջլատիչ պայքարը ղեկավարում են ինչ-ինչ ուժեր կուլիսների ետեւից բորբոքելով հակամարտության կրակը:

Բացեք Հայաստանի թերթերը՝ նույն մոլեգին ժխտական կիրքը: Բանն այնտեղ է հասել, որ հայրենի նշանավոր մտավորականների մի ներկայանալի փաղանգ բաց նամակ հրապարակեց, որտեղ խիղճ ու հավաս կորցնելով, մեր դասական լեզուն՝ արեւմտահայերենը, համարվում է անշքացած եւ արդեն իսկ մեռելածին: Ժամանակին ես հուսահատ փորձեր արեցի՝ կանխելու նամակի տպագրությունը, առանձին-առանձին հեղինակները կարծես թե համոզվեցին, որ դա մի նոր սեպ է մեր հավաքականության բզկտված գաղափարին, բայց երբ նպատակը դառնում է համընդհանուր սեւեռում, ստեղծվում է անվերահսկելի իրավիճակ, եւ մի գեղեցիկ օր մամուլը հեղեղվեց այդ նամակի արտատպություններով: Եվ սա այն դեպքում, երբ բուն իսկ Հայաստանում, ուր հայոց լեզուն սահմանադրությամբ հռչակված է որպես միակ պետական լեզու, ստեպ-ստեպ սեւ ամպեր են կուտակվում մայրենիի գլխին: Երբ զանազան «բարենորոգիչներ», բազմալեզու ուսուցման անվան տակ, էքսպերիմենտներ են դնում պետական կրթության համակարգում, իսկ զարտուղի ճանապարհներով Ազգային խորհրդարանում հայտնված որոշ «քաղաքային հեղինակություններ», նոր ընտրությունների շեմին, ճգնում են ռուսերենն անցկացնել որպես երկրորդ պետական լեզու: Այս հենքի վրա գերադասելի է հայր Լեւոնի հավասարակշիռ մոտեցումը՝ համազգային տարածքով մշակել լեզվական այնպիսի քաղաքականություն, որ արեւմտահայերենի եւ արեւելահայերենի միջեւ չխորանա ջրբաժանը, նոր պատնեշներ չբարձրանան: Թերեւս սա էլ միակ եւ վերջնական դեղատոմսը չէ, եւ հարցի լուծումը թողնում է առկախ, սակայն ծուղակից դուրս գալու անցավագին ելքի փնտրտուքն է, երբ հիվանդության ախտանիշերը սրվում են, եւ այլեւս անկարելի է խուլուհամրի կեցվածք ընդունել: Երկու ուղղագրությունների առժամանակ խաղաղ գոյակցության իր հանդուրժողականությամբ հայր Լեւոնը մղում է մեզ խոհեմաբար օգտվել Պատմության դասերից (որ դժբախտաբար հայոց համար անշտկելի սխալների հանրագիտարան է), կառչել ոչ թե տարանջատող, այլ միավորող հենասյուներից:

Այստեղ ես կուզենայի ոչ այնքան հիացական արտահայտվել այն խմբագիրների ու հայագետների հասցեին, ովքեր եվրոպաներում կուշտ ու ապահով նստած՝ մոռանում են մեր ժողովրդի «երկկենցաղ» կեցությունը. մինչ իրենք նախաճաշին քմահաճորեն ընտրություն են անում սեւ ու կարմիր խավիարների միջեւ, իրենց ազգակիցները Հայաստանում պարում են բառացիորեն մի կտոր չոր հացի կարոտով: Երբ Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում ուսուցիչն ու աշակերտը դասի փոխարեն եւ դասի ժամին նախիրը միասին արոտի են տանում, որ սովահար չլինեն, երբ գյուղական դպրոցում աշակերտները նստում են մետաղալարերով կցմցված նստարաններին, երբ երեխաների մի մասը կրթություն չի ստանում՝ անապահով վիճակի թելադրանքով, մի՞թե բարոյական է ժողովրդի գլխին բարդել լրացուցիչ գլխացավանք՝ ուղղագրության հարցը: Ո՞վ եւ ինչու՞ է հրահրում այս հակասությունը, ու՞ր ենք աճապարում: Կանցնի մի քանի տարի, երկիրը կշտկի մեջքը, եւ Սփյուռքի ու Հայրենիքի մասնագետները ժամանակ ու սիրտ կունենան լուծումներ գտնելու այս ոչ անկարեւոր խնդրի համար: Առանց այդ էլ ազգային գոյապահպանական կենսականորեն հրատապ հիմնահարցերը դեմ են առել անհաղթահարելի թվացող խորխորատների, եւ մեր բնաշխարհիկ մշակույթի պարապ խոռոչները օտարածին սերմերով լցնելու համառ ու աներես փորձեր է անում համաշխարհայնացման խորշակը, որը նոր դարում փոքրաթիվ ժողովուրդների ինքնության գլխին կախված է դամոկլեան սրի ահագնությամբ: Եվ դիմակայության որեւէ կոչ արձագանք չի գտնի, եթե չամրապնդվի կոնկրետ գործերով, ինչին լծված է Լեւոն Զեքիյանը՝ նաեւ որպես գիտության ու մշակույթի հայապահպան նախաձեռնությունների հեղինակ ու կազմակերպիչ: Հանրահայտ են նրա անուրանալի ջանքերը հայագիտական սիմպոզիումների, հանդիպումների, կենտրոնների կազմակերպման ոլորտում, որոնցից մեկն էլ արդեն 17 տարվա կենսագրություն ունեցող՝ հայոց լեզվի եւ մշակույթի ամառային խտացյալ դասընթացներն են Վենետիկում: Միշտ այսպես՝ վաղանցիկ խոսք ու խրատի փոխարեն գործնական քայլեր՝ գործնական արդյունքներով: Այսպես է հասկանում հայր Լեւոնը ճշմարիտ հայրենասիրությունը, դարասկզբի հոգեւոր խառնաշփոթի մեջ ներդաշնակություն հաստատելու ճիգը, առանց հարայհրոցի, առանց թմբուկ զարկելու, առանց իր անձն ու գործը ուրիշի աչքը խոթելու:

Հարկ է առանձնահատուկ շեշտել հայր Լեւոնի գործունեության մի կողմը եւս. ամեն անգամ նա գրիչ է վերցնում իր ժողովրդի ինքնության արմատների որոնման եւ վերանորոգումի ազնիվ մղումով, եւ եթե հարցը տանում է փակուղի, եթե հարցը խճճվում է բազմընտրանքի խաչուղիներում, գիտնականն իր ընտրությունը կատարում է առաջնորդվելով միայն ու միայն ազգային շահի գերակայությամբ:

«Հայապատումի» էջերը շնչավորվում են ազգային համախմբման ոգով, հատվածականությունը հոգեւոր բանուկ կամուրջներով շաղկապելու ծրագրերով: Այդ ծրագրերից մեկը՝ Հայաստան-Սփյուռք համաժողովները, արդեն իսկ կյանքի է կոչվել, թեպետ տակավին պղտոր ու անորոշ, բայց գործնականորեն զուլալվելու հեռանկարով: Ուզում եմ հավատալ, որ մոտ ապագայում պիտի իրականություն դառնա հայր Լեւոնի սարինների մյուս երազանքը՝ համասփյուռքյան ազգային մարմին ստեղծելու գաղափարը: Մարմին, որ վեր լինի խմբային, հարանվանական (դավանաբանական), ընկերային շահերից ու շահախնդրություններից, որ համերաշխության ու միաբանվելու իր քարոզով հայությանը կոչի պարելու ոչ թե ընդդեմ, այլ հանուն:

Իսկապես, հույժ կարեւոր գաղափար, մանավանդ եթե նկատի առնենք, որ Սպիտակի աղետին հաջորդած հոգեւոր երկրաշարժի փլվածքի տակ մնացած շատ արժեքների կողքին ավերվեց նաեւ Սփյուռքահայության մշակութային կապերի կոմիտեն՝ առանց ժառանգորդի:

Չեմ կարող շրջանցել նորատիպ գրքի մի այլ գեղեցիկ երեսակը, որ ցոլացնում է հեղինակին որպես հմուտ գրականագետ-վերլուծաբանի: Տասնամյակների ընթացքում ծով գրականություն է ստեղծվել մեր գրական կուռքերի՝ Խորենացու, Նարեկացու, Դուրյանի, Վարուժանի մասին, որ չափազանց դժվար է, եթե չասենք, անհնար է վերանայել հաստատված գնահատականները: Սակայն այստեղ եւս հայր Լեւոնը մեզ է մատուցում մի նոր բանալի՝ յուրովի բացելով մեր անցյալի հոգեւոր ժառանգության անանց հմայքը: Մատուցում է այնպիսի ճոխ լեզվով ու հղկված ոճով, որի ակունքներում հայոց ոսկեդարյանների ավանդույթն է: Եվ ամենուր, գրքի բոլոր դրվագներում քեզ ուղեկցում է հեղինակի կերպարը՝ մտավորական, մտահոգ, ազգանվեր: Ինչպես ամեն հայ մարդ արարում է սեփական հայապատումը, Լեւոն Զեքիյանի «Հայապատումն» էլ իր պարզ ու շիտակ կյանքն է՝ ընդելուզված մեր մեծերի դասերին ազգային հիմնահարցերի տարողությամբ ու կշռով:

Երեւանից մեկնելուց առաջ այցելեցի Սիլվա Կապուտիկյանին, որ վերջերս թեթեւ կաթված է տարել: Տեղեկանալով, որ պիտի հանդիպեմ հայր Լեւոնին, դեռեւս լրիվ չապաքինված ձեռքով բանաստեղծուհին մակագրեց իր նոր հատորը, որ համեստորեն վերնագրել է «Իմ կածանը աշխարհի ճանապարհներին»: Ընդամենը սեղմ ու ընդգրկուն մի քանի բառ. «Մեծարգո հայր Լեւոն Զեքիյանին, հայ մշակույթի անձնազոհ նվիրյալին»: Ի՞նչ կարելի է ավելել արեւելահայ դասական քնարերգության վերջին մոհիկանի այս դիպուկ բնութագրմանը: Պարզապես ամփոփենք, որ իր «Հայապատում» հատորով հեղինակը եւս մի մնայուն ակոս է բացել հայագիտության խոպանակ անդաստանի այն խորագնա կածանին, որ ամենայն իրավամբ կրում է հայր Լեւոն Զեքիյանի անունը:

ԼԵՒՈՆ ԱՆԱՆՅԱՆ,
Հայաստանի գրողների միության նախագահ

Աշխարհի հավաքականը շահեց «դարի մրցամարտը»

Մոսկվայում ավարտվեց շախմատի «դարի մրցամարտը» Ռուսաստանի եւ աշխարհի հավաքականների միջեւ։ Ռուսաստանցի շախմատիստներին այդպես էլ չհաջողվեց ավարտական երկու տուրերում վերացնել 3 միավորի տարբերությունը։ Աշխարհի հավաքականը մրցամարտը շահեց 52-48 հաշվով։ Նախավերջին՝ 9-րդ տուրում աշխարհի հավաքականը հաղթեց 5,5-4,5 հաշվով եւ միավորների տարբերությունը հասցրեց չորսի։ Աշխարհի հավաքականին մեկական միավոր պարգեւեցին Լեկոն ու Շիրովը՝ պարտության մատնելով Մորոզեւիչին ու Գրիշչուկին։ Ռուսաստանի հավաքականից հաջողությունն ուղեկցեց միայն Անատոլի Կարպովին, որը հաղթեց Շորթին։ Մյուս պարտիաներն ավարտվեցին ոչ-ոքի։ Միավորը բաժանեցին Դրեեւն ու Ռաջաբովը, Ազմայպարաշվիլին ու Խալիֆմանը, Կրամնիկն ու Անանդը, Կասպարովն ու Պոնոմարյովը, Իվանչուկն ու Բարեեւը, Ռուբլյովսկին ու Սմիրինը, Սվիդլերն ու Գելֆանդը։ Վերջին տուրում դրությունը փրկելու համար ռուսաստանցիներին անհրաժեշտ էր հաղթանակ 7-3 հաշվով, ինչը նրանց ուժերից վեր էր։ Գրանցվեց ոչ-ոքի (5-5)։ 10 պարտիաներից չորսն արդյունավետ ելք ունեցան։ Կարպովը հաղթեց Պոլգարին, Շիրովը՝ Սվիդլերին։ Սմիրինը սպիտակներով զիջեց Դրեեւին, իսկ մրցաշարի ամենակրտսեր մասնակիցը՝ 15-ամյա Ռաջաբովը, պարտության մատնեց Զվյագինցեւին։ Ոչ-ոքի ավարտվեցին Բարեեւ-Լեկո, Գելֆանդ-Գրիշչուկ, Անանդ-Կասպարով, Պոնոմարյով-Կրամնիկ, Մորոզեւիչ-Իվանչուկ, Խալիֆման-Շորթ պարտիաները։

Մասնակիցների մեջ բացարձակ լավագույն արդյունքը պատկանում է Իսպանիան ներկայացնող Ալեքսեյ Շիրովին, որը 10 հանդիպումներում վաստակեց 7 միավոր։ Աշխարհի հավաքականի կազմում ընդգրկված մյուս շախմատիստների ցուցանիշներն այսպիսին են. Գելֆանդ՝ 6 (10), Իվանչուկ՝ 6 (10), Պոնոմարյով՝ 6 (10), Լեկո՝ 5,5 (10), Անանդ՝ 5 (10), Ռաջաբով՝ 5 (10), Սմիրին՝ 4 (9), Շորթ՝ 2,5 (8), Ազմայպարաշվիլի՝ 2 (4), Պոլգար՝ 2 (7), Հակոբյան՝ 1(3)։

Ռուսաստանի հավաքականից բոլորից հաջող հանդես եկան Եվգենի Բարեեւն ու Ալեքսանդր Մորոզեւիչը, որոնք 10 հնարավորից վաստակեցին 6-ական միավոր։ Մյուս մասնակիցների ցուցանիշներն են. Գրիշչուկ՝ 5,5 (10), Կարպով՝ 5 (9), Սվիդլեր՝ 5 (9), Դրեեւ՝ 4,5 (8), Կրամնիկ՝ 4 (9), Կասպարով՝ 4 (10), Խալիֆման՝ 3,5 (9), Ռուբլյովսկի՝ 3 (6), Մոտիլյով՝ 1 (6), Զվյագինցեւ՝ 0,5 (4)։

Մրցաշարի փակման հանդիսավոր արարողության ժամանակ ՌԴ սպորտտեսկոմի նախագահ Վյաչեսլավ Ֆետիսովը բյուրեղապակյա գավաթը հանձնեց աշխարհի հավաքականին։ Ալեքսանդր Մորոզեւիչին ու Ալեքսեյ Շիրովին հանձնվեցին մրցաշարի լավագույն շախմատիստների համար սահմանված հատուկ մրցանակները։ Լավագույն պարտիաներ են ճանաչվել Իվանչուկի հաղթանակը Կասպարովի, Կասպարովի հաղթանակը Շիրովի, Շիրովի հաղթանակները Մոտիլյովի եւ Կրամնիկի նկատմամբ։ Ի դեպ, Կիրսան Իլյումժինովը հայտարարել է, որ հնարավոր է մեկ տարի անց նմանատիպ մրցաշար անցկացվի։ Նշենք, որ սա դարի 3-րդ մրցամարտն էր։ Առաջին անգամ նմանատիպ մրցախաղ կազմակերպվել է 1970 թ. Բելգրադում։ Մրցամարտն անցկացվել է 10 խաղատախտակների վրա, չորս տուրով, ընդ որում շախմատիստներից յուրաքանչյուրը խաղում էր կոնկրետ խաղատախտակի վրա եւ չորս պարտիա անցկացնում միեւնույն մրցակցի հետ։ ԽՍՀՄ հավաքականի կազմում ըստ խաղատախտակների հանդես էին գալիս Բորիս Սպասկին, Տիգրան Պետրոսյանը, Վիկտոր Կորչնոյը, Լեւ Պոլուգաեւսկին, Եֆիմ Գելլերը, Վասիլի Սմիսլովը, Մարկ Տայմանովը, Միխայիլ Բոտվիննիկը, Միխայիլ Տալը, Պաուլ Կերեսը։ Պահեստային շախմատիստը Լեոնիդ Շտեյնն էր։ Աշխարհի հավաքականի կազմն այսպիսին էր. Լարսեն, Ֆիշեր, Պորտիշ, Հորտ, Գլիգորիչ, Ռեշեւսկի, Ուլման, Մատուլովիչ, Նայդորֆ, Իվկով, պահեստային՝ Օլաֆսոն։ Խորհրդային շախմատիստները մրցամարտը շահեցին նվազագույն 20,5-19,5 հաշվով։ Ահա կայացած պարտիաների համառոտ վիճակագրությունը։

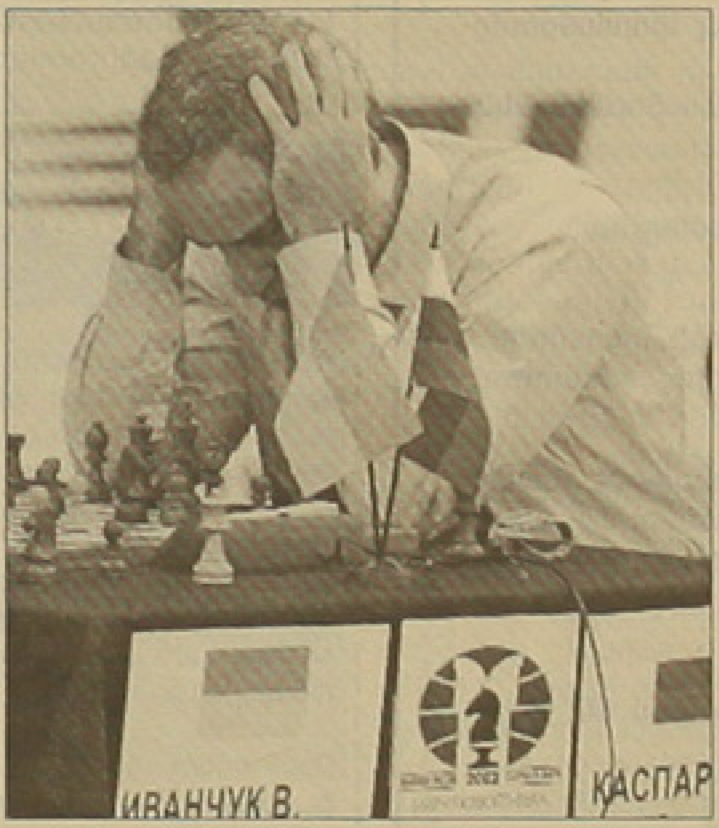

1. Սպասկի-Լարսեն՝ 1,5-1,5 (+1=1-1)
   Շտեյն-Լարսեն՝ 0-1 (+0=0-1)
2. Պետրոսյան-Ֆիշեր՝ 1-3 (+0=2-2)
3. Կորչնոյ-Պորտիշ՝ 1,5-2,5 (+0=3-1)
4. Պոլուգաեւսկի-Հորտ՝ 1,5-2,5 (+0=3-1)
5. Գելլեր-Գլիգորիչ՝ 2,5-1,5 (+1=3-0)
6. Սմիսլով-Ռեշեւսկի՝ 1,5-1,5 (+1=1-1)
   Սմիսլով-Օլաֆսոն՝ 1-0 (+1=0-0)
7. Տայմանով-Ուլման՝ 2,5-1,5 (+2=1-1)
8. Բոտվիննիկ-Մատուլովիչ՝ 2,5-1,5 (+1=3-0)
9. Տալ-Նայդորֆ՝ 2-2 (+1=2-1)
10. Կերես-Իվկով՝ 3-1 (+2=2-0)

14 տարի անց՝ 1984 թ. Լոնդոնում կայացավ ԽՍՀՄ-աշխարհի հավաքական երկրորդ մրցամարտը։ ԽՍՀՄ հավաքականում առաջին մրցախաղի մասնակիցներից ընդգրկված էին 3-ը՝ Սմիսլովը, Պոլուգաեւսկին եւ Տալը։ Աշխարհի հավաքականում հանդես էին գալիս Լարսենը եւ Կորչնոյը, որն արտասահման մեկնելու պատճառով փոխել էր թիմը։ Այս անգամ եւս հաջողությունն ուղեկցեց խորհրդային շախմատիստներին՝ 21-19։

1. Կարպով-Անդերսոն՝ 2,5-1,5 (+1=3-0)
2. Կասպարով-Թիման՝ 2,5-1,5 (+1=3-0)
3. Պոլուգաեւսկի-Կորչնոյ՝ 1-2 (+0=2-1)
   Տուկմակով-Կորչնոյ՝ 0,5-0,5 (+0=1-0)
4. Սմիսլով-Լյուբոեւիչ՝ 0,5-1,5 (+0=1-1)
   Տուկմակով-Լյուբոեւիչ՝ 1,5-0,5 (+1=1-0)
5. Վահանյան-Ռիբլի՝ 1,5-2,5 (+0=3-1)
6. Բելյավսկի-Սեյրավան՝ 2-0 (+2=0-0)
   Բելյավսկի-Լարսեն՝ 1,5-0,5 (+1=1-0)
7. Տալ-Նան՝ 1,5-0,5 (+1=1-0)
   Տալ-Չանդլեր՝ 0,5-0,5 (+0=1-0)
   Ռոմանիշին-Նան՝ 0,5-0,5 (+0=1-0)
8. Ռազուվաեւ-Հյուբներ՝ 2-2 (+0=4-0)
9. Յուսուպով-Մայլս՝ 1,5-1,5 (+0=3-0)
   Ռոմանիշին-Մայլս՝ 0-1 (+0=0-1)
10. Սոկոլով-Թորե՝ 1-2 (+1=0-2)
    Ռոմանիշին-Թորե՝ 0,5-0,5 (+0-1-0)

ՇԱԽՄԱՏ

Մրցաշարում երկիշխանություն է

Տիգրան Պետրոսյանի անվան շախմատիստի կենտրոնական տանը շարունակվում է շախմատի Հայաստանի տղամարդկանց բարձրագույն խմբի առաջնությունը։ Վերջնագծի մատույցներում պայքարի լարվածությունը հասել է գագաթնակետին։ 7-րդ տուրից հետո մրցաշարում կրկին երկիշխանություն հաստատվեց։ Աղյուսակը 5-ական միավորով գլխավորում են Աշոտ Անաստասյանն ու Արտաշես Մինասյանը։ Անաստասյանը սեւերով հաղթեց Դավիթ Պետրոսյանին, իսկ Մինասյանը ոչ-ոքի խաղաց Կարեն Ասրյանի հետ։ Հարկ է նշել, որ վերջին 3 տուրերում Անաստասյանը 3-րդ անընդմեջ հաղթանակը տոնեց, որի շնորհիվ էլ դարձավ առաջատար։ Հետաքրքիր մրցապայքարում անցավ Տիգրան Պետրոսյան-Եղիազարյան պարտիան, որում հաղթանակ տոնեց երիտասարդ Տիգրանը։ Դա Արսեն Եղիազարյանի անդրանիկ պարտությունն էր առաջնությունում։ Առայժմ ուժեղագույնների խմբում իրեն անվստահ է զգում Արման Փաշիկյանը, որը հերթական պարտությունը կրեց Տիգրան Նալբանդյանից։ Մեկնարկի հերոս Գաբրիել Սարգսյանը երկու անընդմեջ պարտությունից հետո 7-րդ տուրում 0,5 միավոր վաստակեց Արոնյանի հետ անցկացրած պարտիայում։ Վերջինս 4,5 միավորով ընթանում է 3-րդ տեղում։ 4-ական միավոր են վաստակել Ասրյանն ու Սարգսյանը, 3,5-ական՝ Նալբանդյանն ու Եղիազարյանը։ 3 միավոր ունի Տիգրան Պետրոսյանը, 1,5՝ Դավիթ Պետրոսյանը։ Աղյուսակը 1 միավորով եզրափակում է Արման Փաշիկյանը։ Մրցաշարի ավարտին մնացել է 2 տուր։

Սարգսյանը դուրս մնաց պայքարից

Տաշքենդում անցկացվող թենիսի «Նախագահի գավաթի» խաղարկությունում, որի մրցանակային ընդհանուր հիմնադրամը 550 հազար դոլար է, Սարգիս Սարգսյանը դուրս մնաց պայքարից։ Առաջին փուլում հայ թենիսիստը հաղթեց գերմանացի Բյոռն Ֆաուին (6-3, 7-6), սակայն հաջորդ փուլում պարտվեց գերմանացի մեկ այլ թենիսիստից՝ Հաասից (6-7, 4-6)։ Հաջող են հանդես գալիս Եվգենի Կաֆելնիկովն ու Մարատ Սաֆինը, որոնք մտել են քառորդ եզրափակիչ։ Սաֆինը հաղթեց Բեկին, Կաֆելնիկովը պարտության մատնեց Կառլսենին։ Պայքարը շարունակում են նաեւ Սանգինետին, Վոլչկովը, Լյուբիչիչը, Շրիչապհանը եւ Պլեսեն։

Առաջատարների հերթական հաղթանակները

Երեկ 3 հանդիպումներով մեկնարկեց ֆուտբոլի ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջնության 13-րդ տուրը։ Երկրի չեմպիոն «Փյունիկը» սեփական հարկի տակ հյուրընկալել էր «Դինամոյին»։ Հյուրերը, որոնց կազմում հիմնականում հանդես են գալիս «Դինամո-2»-ի երիտասարդ ֆուտբոլիստները, միայն առաջին խաղակեսում կարողացան քիչ թե շատ դիմադրել ահեղ մրցակցին։ Հաշիվը 15-րդ րոպեին բացեց Արման Քարամյանը։ Ընդմիջումից անմիջապես հետո առաջնության լավագույն ռմբարկուն կրկնապատկեց հաշիվը, այնուհետեւ Դիավարան եւ Արտավազդ Քարամյանը հաշիվը դարձրեցին 4-0։ Հանդիպման վերջակետը դրեց Արման Քարամյանը՝ դառնալով «հեթ-տրիկի» հեղինակ։ Հարկ է նշել, որ Արման Քարամյանին իրավամբ կարելի է «Դինամոյի» սարսափը համարել. այդ թիմի հետ անցկացրած 8 հանդիպումներում նա խփել է 19 գնդակ։

Չեմպիոնի կոչման համար մղվող պայքարում «Փյունիկի» հիմնական մրցակիցը՝ «Շիրակը», «Հրազդան» մարզադաշտում հյուրընկալվել էր «Միկային»։ Հանդիպումն անցավ ոչ այնքան դիտարժան պայքարում, գոլային պահերն էլ սակավաթիվ էին։ Ամենառեալ գոլային պահը ստեղծվեց հանդիպման 59-րդ րոպեին, երբ տուգանային հրապարակ ներխուժած Կարեն Ալեքսանյանին «Միկայի» դարպասապահ Ֆելիքս Հակոբյանը վայր գցեց, եւ շիրակցիները ստացան 11 մետրանոց հարվածի իրավունք։ Սակայն Արարատ Հարությունյանը թույլ հարվածեց, եւ դարպասապահը որսաց գնդակը՝ քավելով իր մեղքը։ Խաղի մնացած ժամանակահատվածում երկու թիմերն էլ գործում էին առանց եռանդի, դանդաղ տեմպով, որի հետեւանքով էլ դարպասների մոտ վտանգավոր պահեր գրեթե չստեղծվեցին։ Կարելի է հիշատակել Գրիգոր Մկրտչյանի, Կարեն Մուրադյանի հարվածները, որոնք որսաց «Շիրակի» դարպասապահ Զադուրյանը։ Շիրակցիներից կարող էր աչքի ընկնել Արսեն Հակոբյանը, սակայն չկարողացավ օգտագործել նպաստավոր պահը։ Թվում էր, թե հանդիպումը կավարտվի ոչ-ոքի, սակայն խաղավերջում շիրակցիներին, այնուամենայնիվ, հաջողվեց կորզել հաղթանակը։ 89-րդ րոպեին աջ թեւից Կարեն Ալեքսանյանի սրընթաց անցումից եւ ճշգրիտ փոխանցումից հետո տուգանային հրապարակ ներխուժած Վարդան Բիչախչյանն ընթացքից գնդակն ուղարկեց դարպասը՝ անչափ կարեւոր հաղթանակ պարգեւելով իր թիմին։

Տուրի 3-րդ հանդիպումը Վանաձորում տեղի «Լոռու» եւ «Արարատի» միջեւ ավարտվեց հյուրերի խոշոր հաշվով հաղթանակով (5-1)։ Արարատցիներից 2-ական գնդակ խփեցին Արամ Սարգսյանն ու Գալուստ Պետրոսյանը, 1 անգամ էլ աչքի ընկավ Արսեն Սարգսյանը։ Դաշտի տերերից միակ գոլի հեղինակն Արեն Բաբայանն է։

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Փյունիկ	12	12	0	0	46-5	36
2. Շիրակ	11	9	2	0	31-4	29
3. Սպարտակ	12	8	2	2	23-11	26
4. Բանանց	12	7	2	3	17-10	23
5. Միկա	13	6	2	5	20-16	20
6. Զվարթնոց	11	6	1	4	33-13	19
7. Արարատ	13	5	3	5	20-18	18
8. Լեռնագործ	12	3	2	7	11-24	11
9. Դինամո	13	3	1	9	16-39	10
10. Արգիշտի	12	2	2	8	10-27	8
11. Լոռի	13	1	1	11	11-49	4
12. Կոտայք	12	0	4	8	7-29	4

Ռմբարկուները

Արման Քարամյան («Փյունիկ»)	16
Արսյոմ Ադամյան («Միկա»)	11
Հակոբ Սամուելյան («Լեռնագործ»)	7
Վարդան Մինասյան («Փյունիկ»)	7
Արտավազդ Քարամյան («Փյունիկ»)	7
Էդիկ Սանուչարյան («Միկա»)	6
Սարգիս Նազարյան («Զվարթնոց»)	6
Արարատ Հարությունյան («Շիրակ»)	6
Արսյոմ Հակոբյան («Շիրակ»)	6
Մամադու Դիավարա («Փյունիկ»)	6

«Մաքքաբիի» ֆուտբոլիստները սպառնում են բոյկոտել խաղը

Հայֆայի «Մաքքաբիի» ֆուտբոլիստները սպառնում են դադարեցնել մարզումները եւ նույնիսկ սեպտեմբերի 18-ին «Մանչեսթր յունայթեդի» հետ հանդիպմանը չներկայանալ, եթե ակումբի ղեկավարությունը նորմալ չափով չվճարի չեմպիոնների լիգայի խմբային մրցաշարում ընդգրկվելու համար խոստացված պարգեւավճարները։ Ըստ որոշ աղբյուրների, ֆուտբոլիստներին պատրաստվում են վճարել 70-120 հազար շեկել, սակայն նրանք համաձայն չեն դրան եւ պահանջում են հանդիպում ակումբի նախագահ Յակով Շահարի հետ։ Ֆուտբոլիստների կարծիքով, բոլոր խաղացողներն, անկախ դաշտում անցկացրած ժամանակահատվածից, պետք է ստանան հավասար չափով գումարներ եւ ավելի շատ, քան նախատեսում է ակումբը։ Կարծիք կա, որ Շահարը կարող է հաշվեհարդար տեսնել բողոքի ցույցի կազմակերպիչների հետ եւ նրանց տրանսֆերի հանել։ Նման կերպով նա վարվել էր մրցաշրջանի սկզբում, երբ հարկ էր կրճատել թիմի տարեկան բյուջեն։ Նա հայտարարել էր, որ ովքեր համաձայն չեն այդ որոշմանը, կարող են հեռանալ ակումբից։ Բոլոր ֆուտբոլիստներն էլ համաձայն էին որոշմանը։

«Մաքքաբին» իսրայելյան ակումբներից առաջինն է, որ իրավունք է ստացել հանդես գալու չեմպիոնների լիգայի մրցաշարում։ Եվ մրցաշարին նախապատրաստվելու փոխարեն ֆուտբոլիստներն առայժմ զբաղված են ակումբի հետ ֆինանսական հարցեր պարզելով։

Իսպանացիները հետաքրքրվում են նաեւ Ռոնալդինյայով

Պարզվում է, որ իսպանական ակումբները հետաքրքրվում էին ոչ միայն Ռոնալդոյով, այլեւ նրա կնոջով՝ Ռոնալդինյայով։ Նախկին «թոփ-մոդել» 23-ամյա Միլենա Դոմինգեսը մինչ Իսպանիա մեկնելը հանդես էր գալիս Միլանի «Ֆյամամոնգա» թիմում։ Ներկայումս կանանց ֆուտբոլի իսպանական յոթ թիմեր պայքարում են նրան իրենց կազմում ընդգրկելու համար։ Այդ պայքարում հաղթելու առավել մեծ հնարավորություններ ունեն Մադրիդի «Ատլետիկոն» եւ «Տորեխոնը», ընդ որում, վերջինս պատրաստ է Ռոնալդինյային ամսական 300 հազար եվրո աշխատավարձ վճարել։ Սակայն ընտանեկան խորհուրդը որոշել է առաջին այցը կատարել «Ատլետիկո»՝ հաշվի չառնելով այն հանգամանքը, որ այդ ակումբը «Ռեալի» մշտական մրցակիցն է։

Կորել է

Ալեքսանդր Բալայանի անձնագիրը։ Գտնողին խնդրում ենք զանգահարել՝ 56-01-54։

529353 անվճար ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- **Վաճառվում է** Պարսի խորոված մաս ռասող սարք: Գինը 50 դոլար: Հեռ.՝ 24 89 89:
- **Վաճառվում է** 2 սենյականոց բնակարան Պուշկինի փողոցում, վերանորոգված: Հեռ.՝ 538489, Անդրեաս:
- **Տրվում է վարձով** 2 սենյականոց բնակարան գրասենյակի համար: Հասցեն՝ Պուշկինի 72, առաջին հարկ, վերանորոգված: Գինը ամսական 150 դոլար: Հեռ.՝ 522556:
- **Վաճառվում է** գեղանկարչական 4/4 ջութակ աղեղով եւ ֆուտլյարով: Հեռ.՝ 625034: Գինը 200 դոլար:
- **Վաճառվում է** կահույք գրասենյակ, գրքերի պահարան եւ 1 բազկաթոռ (արաբական), «Վերիսաս» կարի մեքենա, օգտագործված հեռուստացույց պահեստամասերի համար: Հեռ.՝ 535746:
- **Վաճառվում է** 12 հատոր «Համաշխարհային ճարտարապետության պատմություն» (ռուսերեն): Հեռ.՝ 535746:
- **Փոխանակում եմ** 2 սենյականոց բնակարան Վանաձոր քաղաքում Երեւանի քաղաքի բնակարանի հետ: Հեռ.՝ 466359, 04455687 (Երեկոյան):
- **Վաճառվում է** 1991 թ. արտադրության OPEL KALIBRA մակնիշի մեքենա, ոճը սպորտային, բոլոր մեխանիզմները ավտոմատացված, գույնը կարմիր, ունի ABC արգելակներ, բորտ կոմպյուտեր, SONY մագնիտոֆոն եւ հեռակառավարվող անվտանգության համակարգ: Հեռ.՝ 09423833:
- **Վաճառվում է** PANASONIC KX-F100 ֆաքս (բազմաֆունկցիոնալ): Գինը 350 դոլար: Հեռ.՝ 24 89 89:
- **Պատրաստում եմ** ինտերնետ-էջեր, բարգմանություններ անգլերենից հայերեն եւ ռուսերեն, պարապում եմ անգլերեն դպրոցահասակ երեխաների հետ: Հեռ.՝ 47 31 55, Բյուզանդ Աճարյան:

ՅՈՒՆԻԲԱՆԿ ЮНИБАНК

Դրամական փոխանցումներ Ռուսաստան-Հայաստան Հայաստան-Ռուսաստան ինչպես նաեւ ԱՊՀ այլ երկրներ

«Յունիստրիմը» ֆիզիկական անձանց
դրամական արագ փոխանցումների համակարգ է առանց բանկային հաշվի բացման

ՅՈՒՍԱԼԻ ԱՐԱԳ ԷԺԱՆ

Մեկ ժամվա ընթացքում Ձեր հարազատներն ու մերձավորները կարող են ստանալ փոխանցումը Երեւան՝ փոխանցման գումարի 1 %-ը

Հայաստանի մյուս քաղաքներ եւ Լեռնային Ղարաբաղ. նախկին ~~2~~ %-ի փոխարեն «Յունիբանկն» առաջարկում է փոխանցման գումարի 1%-ը

«Յունիբանկն» իր հաճախորդներին նորագույն բանկային տեխնոլոգիաների տրամադրման նախաձեռնողն է

Ապահով եւ անվտանգ

Բոլոր պահատեղերը, որոնց պարունակությունը հանդիսանում է միայն հաճախորդի գաղտնիքը, գտնվում են անվտանգության միջոցներով հագեցած հատուկ կառուցված չհրկիզվող տարածքում:

Գաղտնիությունը

«Յունիբանկը» երաշխավորում է Ձեր գործարքների գաղտնիությունը, իսկ մեկուսացված առանձնասենյակը Ձեզ հնարավորություն կտա արկղից օգտվել բացարձակ գաղտնի պայմաններում: Յուրաքանչյուր պահատեղ կարող է բացվել միայն արկղի տիրոջ անձնական բանալիով կամ նրա կողմից պատշաճ կերպով լիազորված ներկայացուցչի կողմից:

Անհատական պահատեղերի չափերը

Հաճախորդների սպասարկումն առավել հարմարավետ դարձնելու համար առաջարկում ենք երեք տարբեր չափերի պահառության արկղեր:

(բարձրություն x լայնություն x խորություն) մմ

Չափերը	Սակագներ (ԱՄՆ դոլար)				
	7 օր	14 օր	30 օր	180 օր	365 օր
փոքր 100x220x480	9	12	18	35	45
միջին 200x220x480	12	18	23	45	60
մեծ 200x450x480	18	23	35	60	70

Այսօր Հայաստանում լինելով հնարավորություն ունենք Ռուսաստանի ֆինանսական շուկաներում գործարքներ կնքել ЮТРЕЙД համակարգի միջոցով

Տեղեկությունների համար զանգահարել՝
Մոսկվա 785 05 80, 787 11 73, 797 58 03:
Մեր հասցեն՝ Երեւան, Ամիրյան 12
Հեռ.՝ 53 98 70, 53 98 71, ֆաքս՝ 53 30 52
«Յունիբանկ»- իրական ներդրումներ

uTRADERu

www.utrade.ru
«Յունիբանկ»- ռեալ ներդրումներ

FULBRIGHT AMERICAN STUDIES INSTITUTE ON US NATIONAL SECURITY

The Bureau of Educational and Cultural Exchanges of the U.S. Department of State and the United States Embassy to Armenia are pleased to announce the Fulbright American Studies Institute on "U.S. National Security: American Foreign Policy Formulation in an Era of Globalization," January 4 - February 2, 2003. The program is designed as a rigorous four-week academic seminar to provide a deeper understanding of the foundations and formulations of U.S. foreign policy, with specific reference to American views on what constitutes basic U.S. national security and defense requirements and how those views have evolved in the post-cold war era.

Applicants should be experienced foreign university faculty and professionals from institutions of higher education, including national military academies. Officials from the Ministries of Defense and Foreign Ministry may also apply. Good knowledge of English is required. Application forms are available at the U.S. Embassy.

APPLICATIONS SHOULD BE RETURNED TO THE US EMBASSY TO ARMENIA NO LATER THAN SEPTEMBER 24, 2002.

A short description of the program is posted on the Embassy notice board. For detailed information about the program, please contact Ms. Hasmik Mikayelyan at the Public Affairs Section of the U.S. Embassy to Armenia.
E-mail: amerstudies@yahoo.com
Address: Baghramian Street 18, Yerevan

"ԱՄՆ-Ի ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ" ՖՈՒԼԲՐԱՅԹ ԱՄԵՐԻԿԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԱՄՆ պետքարտուղարության կրթական եւ մշակութային փոխանակումների վարչությունը ԱՄՆ դեսպանության հետ համատեղ հայտարարում են Ֆուլբրայթ ամերիկագիտության դասընթացների «ԱՄՆ-ի ազգային անվտանգություն. ամերիկյան արտաքին քաղաքականության ձեւավորումը գլոբալիզացիայի դարաշրջանում» ծրագիրը (հունվար 4 - փետրվար 2, 2003 թ.): Այս ծրագիրը բաղկացած է չորսշաբաթյա գիտական սեմինարներից, որոնց նպատակն է ավելի մանրամասն ներկայացնել ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքականության հիմունքները՝ հիմնական շեշտը դնելով ԱՄՆ-ի ազգային անվտանգության եւ պաշտպանության խնդիրների ամերիկյան տեսակետների եւ եսառըպատերազմյան շրջանում դրանց զարգացման վրա:

Դիմորդները պետք է լինեն դասախոսական կազմի փորձառու անդամներ եւ մասնագետներ համալսարաններից եւ ազգային ռազմական ակադեմիաներից: Ծրագրին կարող են նաեւ դիմել Պաշտպանության եւ Արտաքին գործերի նախարարություններում աշխատող պաշտոնյաներ: Անգլերեն լեզվի լավ իմացությունը պարտադիր է: Դիմումի ձեւը կարելի է ձեռք բերել ԱՄՆ դեսպանությունից:

Դիմումները պետք է ներկայացնել ԱՄՆ դեսպանություն: Դիմումների ընդունման վերջնաժամկետը 2002 թ. սեպտեմբերի 24-ն է:

Ծրագրի համառոտ նկարագրությունը փակցված է ԱՄՆ դեսպանության ցուցատախտակին: Մանրամասն տեղեկությունների համար խնդրում ենք դիմել ԱՄՆ դեսպանության հասարակայնության հետ կապերի բաժնի աշխատակից Հասմիկ Միքայելյանին էլ-փոստով <amerstudies@yahoo.com>. Հասցեն՝ ԱՄՆ դեսպանություն Հայաստանում, Բաղրամյան 18, Երեւան

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

1991 թ. արտադրության սպորտ. OPEL KALIBRA ավտոմեքենա, վազքը՝ 180.000, գույնը՝ կարմիր, SONY մագնիտոֆոն, էլեկտրական ապակիներ, անվտանգության համակարգ, ABC արգելակներ (բորտ կոմպյուտեր) եւ ավտոմատացված համակարգ:
Մաքսազերծված է:
Հեռ.՝ 09423833

Armex
Հայաստանի Ֆոնդային Բորսա
Armenian Stock Exchange

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐԻ ԳՆԱՆՇՈՒՄ

2002 թ. սեպտեմբեր 11-ի առեւտրային նստաշրջան

Թողարկող Issuer	Համ.** ABBR	Ցուցակված Listed	Առք* Bid: լավագույն գին Best price	Առք* Bid: միջ. կշռ. գին Avg. price	Առք* Bid: ընդհանուր Total qnt.	Վաճառք* Ask: լավագույն գին Best price	Վաճառք* Ask: միջ. կշռ. գին Avg. price	Վաճառք* Ask: ընդհանուր Total qnt.	Կատարված գործարքներ Transactions: նվազ. գին Day low	Կատարված գործարքներ Transactions: առավ. գին Day high	Կատարված գործարքներ Transactions: միջ. կշռ. գին Avg. price	Կատարված գործարքներ Transactions: արժեթղթ. ընդհանուր Total qnt.	Ծավալը Volume
[illegible]	ARMJ	B	1000.0	1000.0	10								
[illegible]	ASHBP1	B											
[illegible]	EKGF	B				58.000.0	58.000.0	7					
[illegible]	EKOG	B				10.000.0	10.000.0	720					
[illegible]	ELUS	B	400.0	400.0	10								
[illegible]	EMKFCO	B	990.0	990.0	10								
[illegible]	EQDF	B	500.0	500.0	30								
[illegible]	ERAZ	B				10.000.0	10.000.0	1.408					
[illegible]	ERKB	B	1.990.0	1.990.0	10								
[illegible]	HASH	B	1.500.0	1.500.0	10								
[illegible]	HELM	B	100.0	100.0	100								
[illegible]	HKBL	B				36.0	36.0	1.405	36.0	36.0	36.0	53.629	1.930.644.0
[illegible]	MOER	B	2.000.0	2.000.0	10								
[illegible]	NERN	B	7.000.0	7.000.0	20								
[illegible]	PQRN	B				5.000.0	5.000.0	280					
[illegible]	ZHBK	B				10.000.0	10.000.0	1.060					
									5.500.0	5.500.0	5.500.0	5.050	27.775.000.0

* [illegible]
** 4 նիշից բաղկացած [illegible]
[illegible] www.armex.am
© Armex

Արժեթղթերի գնման/վաճառքի համար դիմել Հայաստանի Ֆոնդային Բորսայի անդամ բրոքերային ընկերություններին

Աբոբրոք ՍՊԸ
ք. Երեւան, Կոմիտաս 22/50
Հեռ.՝ 222725, 278469

Ալիխանյան Բրոքեր ՍՊԸ
ք. Վանաձոր, Գ.Լուսավորչի 48ա
Հեռ.՝ 41206

Ալինվեստ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Ռոստովյան 21, բն. 41
Հեռ.՝ 454112

Ալս Էրգրումցի ՍՊԸ
ք. Վանաձոր, Տիգրան Մեծի 71/27
Հեռ.՝ (051) 22422

Ամերիա Ինվեստ ՓԲԸ
ք. Երեւան, Բաղրամյան պող. 6, բն. 2
Հեռ.՝ 524040, 524140

Այտի Բրոկ Դիլ Տրաստ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Հալաբյան 47, բն. 31
Հեռ.՝ 348837, 277814

Արդշինբրոք ՍՊԸ
ք. Երեւան, Թումանյան 28/20
Հեռ.՝ 542674

Արժեթղթերի Կենտրոն ՍՊԸ
ք. Երեւան, Զաքիյան 8/19
Հեռ.՝ 581578, 566448

Արմբրոկ ՓԲԸ
ք. Երեւան, Կորյունի 19/1
Հեռ.՝ 542125

Երեւան-Բրոքեր ՍՊԸ
ք. Երեւան, Թումանյան 32/16
Հեռ.՝ 544657, (09)400699

Էյ-Բի Սեքյուրիթիզ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Մաշտոցի 40ա/1
Հեռ.՝ 532815

ԷՄ ԿԱԲՐՈՔ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Գայի պող. 57, բն. 15
Հեռ.՝ 640804

Էտալոն Ինվեստ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Հանրապետության փող.49/2
Հեռ.՝ 620600

Կապիտալ Ինվեստ ՍՊԸ
ք. Երեւան, Ագաթանգեղոսի 7
Հեռ.՝ 526417, 569680

Մ.Գ.Ս. ՍՊԸ
ք.Գյումրի, Աբովյան 242-1
Հեռ.՝ 23109, 30868

Պրիվատ Ինվեստ ՓԲԸ
ք. Երեւան,Նալբանդյան 50/26
Հեռ.՝ 521812, 528778

Ռենեսա ՓԲԸ
ք. Երեւան, Վարդանանց 13
Հեռ.՝ 544527

Վրինկո ՍՊԸ
ք. Երեւան, Ամիրյան 24/5
Հեռ.՝ 531805

Տոնտոն ՍՊԸ
ք. Երեւան, Դեղատան 2
Հեռ.՝ 545477, 545407

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բագրատունեաց 70ա Գրանցման թիւ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը՝ 3000 Ստորագրուած է տպագրութեան 12. 09. 2002 Գինը՝ 100 դրամ